היינט 8 זייטען — נאר 10 גראשען

№ 179 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem פרייז 10 גראשען Lodzer Tageblat

לאָדזער טאַגעבלאַט

היינט 8 זייטען

רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16.
טעלעפאָנען פון: רעדאקציע 10057, פון אַדמיניסטראַציע 10047.

זונטאָג, ט' מנחם-אב פ' ואתחנן תר"צ || 3 sierpnia 1930 r. || 23-טער יאהרגאַנג

איבעראשענדע נייעס

פאר די לעזער פון „לאדזער טאגעבלאט"

וועלענדיג אויך אין דער איצטיגער שווערער צייט צוגענגליך מאכען דאס „לאדזער טאגעבלאט" פאר די ברייטסטע שיכטען פון דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג, האבען מיר בעשלאסען פון היינט אן

צו פערקלענערן אויף א העלפט דעם פרייז

פון אונזער צייטונג. אנ'איינצעל-נומער „לאדזער טאגעבלאט" וועט, אלזא, פון איצט אן קאסטען אין גאסען-פערקויף

בלויז 10 גראשען

נית קוקענדיג אויף דעם אזוי אונגעוועהנליך בילינען פרייז, וועט דאס „לאדזער טאגעבלאט" ווייטער, ווי ביז אהער, ערשיינען לכל הפחות אין

6 גרויסע זייטען טעגליך

ביי דער מיטארבייט פון די אנגעזעהענסטע און בעסטע פובליציסטישע און ליטערארישע כוחות מיט די בעסטע און פרישעסטע ידיעות פון די וויכטיגסטע טעלעגראפישע אגענטורען און פון אונזערע ספעציעלע קארעספאנדענטען.

פאַרוואס טוען מיר דאס?

שוין איינינע יאָהר, ווי לאָדז קאָרטשעט זיך אין די קראַמפּען פון ווירטשאַפטליכען קריזיס. אָבער אין לעצטען יאָהר איז דער וואוילשטאַנד פון דער לאָדזער בעפעלקערונג גאָר שטאַרק צוריקגעגאַנגען. אַמאָליגע גבירים זענען געוואָרען קבצנים, אַ סך יודען האָבען פערלוירען אַלץ, וואָס זיי האָבען דורך יאָהרענלאַנגער שווערער אַרבייט זיך ערוואָרבען; טויזענדער און אָבער טויזענדער לעבען פון טאָג אויף טאָג, פון האַנד אין מויל — און, וואָס עס איז דאָס טרויעריגסטע, עס איז נישטאָ קיין קלאָרע אויסזיכטען אויפ'ן מאָרגענדיגען טאָג.

ביי אַזעלכע בעדינגונגען איז אפילו דעם אויפריכטיגסטען צייטונגס-לעזער געוואָרען צו טייער אויסצוגעבען 25 גר. צי זאָגאָר 20, אָדער נאָר 15 גר. טעגליך אויף אַ בלאַט.

אַלס צייטונג, וואָס לעבט מיט'ן לאָדזער לעבען, וואָס קאָן און פערשטעהט בעסער פון אַלע אַנדערע דעם מצב פון לאָדזער יוד,—

אַלס צייטונג, וואָס שטעהט העכער 22 יאָהר אויף דער וואַך פון די בעדערפעגישען און הצטרכות'ן פון דער לאָדזער יוד. בעפעלקערונג,— האָבען מיר עס געהאַלטען פאַר אונזער יודיש-בירגערליכען חוב אויך אין דעם פּרט נאָכצוקומען דעם וואונש פון יוד. צייטונגס-לעזער אין לאָדז און אויף דער פּראָווינץ און מאַכען דעם פרייז פון „לאָדזער טאַגעבלאַט" ווירקליך צוגענגליך פאַר יעדען אויך אין דער איצטיגער צייט, אַלזאָ, פאַר 10 גר.

צי האט איהר זיך פערטראַכט?

מיר האָבען זיך ענטשלאָסען אויף אַ גרויסער אָנשטרענגונג און מיר האָפען, אַז אָט די אָנשטרענגונג אונזערע וועט דורך אייך, יודישע לעזער, ריכטיג אָפּגעשאַצט און פערשטאַנען ווערען.

איהר, וואָס איהר לייענט יעדען טאָג אַ צייטונג, האָט איהר זיך פערטראַכט, וואָס איהר זוכט אין דער צייטונג?

איהר קויפט אַ צייטונג, ווייל איהר ווילט וויסען, וואָס עס טוט זיך אין אייער שטאָט, איהר ווילט וויסען, וואָס עס הערט זיך נייעס אין דער וועלט פון האַנדעל און אינדוסטריע, אין די וואַרשטאַטען פון האַנד-ווערק און אַרבייט.—

איהר קויפט אַ צייטונג, צו וויסען, וואָס עס פערלויפט זיך אין דער פּאָליטיק און אין דער יודישער וועלט בכלל.

איהר ווילט לייענען אַנ'אַרטיקעל, וואָס זאָל אייך העלפען פונאַנ-דערקלויבען אין די פערפלאָנטערטע פּאַסירונגען פון דער פּאָליטיק און אייך ווייזען דעם זייגער פון דער ווירטשאַפטליכער קאָניונקטור—

איהר ווילט די צייטונג זאָל זיין אייער צייטונג, זאָל לעבען מיט אייערע ליידען און פריידען און בעטראַכטען אַלץ פונ'ם שטאַנדפּונקט פון אייערע אינטערעסען—

דאָס איז נויטיג אין אייער טאָג-טעגליכען לעבען, דאָס איז וויכטיג צו אייער געשעפט, צו אייער בעשעפטיגונג.

וואס איז דערפון געדרונגען?

פאַרהאַן צייטונגען, וואָס זענען נישט אויסען אייערע אינטערעסען און בעדערפעגישען, זיי זענען אויסען זייערע אינטערעסען, אויפ'ן בעסטען פאַל די אינטערעסען פון דער שטאָדט, וואו זיי געהען אַרויס.

איהר, לאָדזער, וואָס קענט זיך איצט נישט ערלויבען קויפען עט-ליכע צייטונגען, נאָר מוזט, צוליב'ן קריזיס, בעגנוגען זיך מיט איינער, זייט איבערקלויבעריש, בעקלערט זיך גוט, וואָס פאַר אַ צייטונג איהר בעדאַרפט אַמנויטיגסטען.

קויפט נישט אַבי וועלכע צייטונג.

קויפט אייער צייטונג, אייער יודישע לאָדזער צייטונג.

אייער צייטונג, דערפאַר, ווייל זי ענטשפּרעכט אייערע גינסטיגע און ווירטשאַפטליכע בעדערפעגישען און אייערע קויף-מעגליכ-קייטען.

אַזאַ צייטונג איז דאָס „לאָדזער טאַגעבלאַט"!

זאָגט אויך אָן אייערע פריינד, זיי זאָלען קויפען-נישט נאָר דורכ-לייענען-דאָס „לאָדזער טאַגעבלאַט" —

די בעסטע, די גרעסטע, די ביליגסטע יודישע צייטונג

פאר 10 גראשען

פערלאג

„לאדזער טאגעבלאט"

פראיעקט צו קאמערציאליזירן די מלוכה-לאטעריע

בעאמטער פון ג.פ.או. זיך פערליבט אין א טאכטער פון א ענגלישען דיפלאמאט, ארויסגעקריגען געהיימע מלוכה-דאקומענטען און אנטלאפען מיט דער געליבטער קיין פאריז

געשלאסען א לופט-פליה-קאנווענץ צווישען פוילען און פראנקרייך

מלוכה-לאטעריע זאל ארגאניזירט ווערען אויף האנדעלס-יסודות

ווארשא, (טעל. פון אונזער קארעספאנדענט) אין די רעגירונגס-קרייזען טראגט מען זיך ארום מיט א פראיעקט צו קאמערציאליזירן די מלוכה-לאטערי, וואס איז ווי בעקאנט א מלוכה'שע אונטערנעמונג.

אין די קאלעקטארען-קרייזען האט מען מורא, אז מיט'ן דורכפיהרען דעם דאזיגען פראיעקט וועלען געשאפען ווערען פאר יודען גרויסע בעגרענצונגען.

בעאמטער פון ג. פ. או. זיך פערליבט אין א טאכטער פון א ענגלישען דיפלאמאט

און ארויסבעקומען געהיימע דיפלאמאטישע דאקומענטען

ווין 2. (ספעציעל) פון טהעראן מעלדעט מען, אז, קיין פערסיען איז געקומען א בעאמטער פון ג.פ.או. עגא בעטש. דער דאזיגער בעאמטער האט זיך פערליבט אין א טאכטער פון ענגלישען דיפלאמאט און א דאנק דער דאזיגער ליבע איז איהם געלונגען צו בעקומען פערשידענע דאקומענטען, וואס ענטהאל- טען סודות פון דער ענגלישער היפלאמאטיע.

נאכדעם ווי די מעשה איז בעקאנט געווארען האט ער געמוזט עוקר זיין פון לאנדאן, אבער צוזאמען מיט איהם איז אויך ענטלאפען זיין געליבטע, די טאכטער פון ענגלישען דעפוטאט. ווי מען שמועסט זענען זיי פון טהעראן אנט- לאפען קיין פאריז.

טר גישער טויט פון א יונגן דאקטאר

בעת א וויזיט ביי א קראנקען בעקומט ער א בלוט-שטורץ

וואלקאוויסק. א שווערען רושם האט דא געמאכט דער פלוצלונגער טויט פון היגען דאקטאר ה. אראנסאן.

זונטאג אין אווענד בעת דר. א. איז געווען מיט א וויזיט ביי א קראנקען, איז איהם פלוצים נישט גוט געווארען. די שטוב - מענשען האבען איהם גלייך אריבערגעפיהרט צו איהם אין הויז. דארט האט ער בעקומען א בלוט-שטורץ און די ארויסגערופענע דאקטוירים האבען שוין נישט געהאט וואס צו טון. אראנסאן איז געווען טויט.

פראפעסאר זשעלינסקי — נאבעל לאורעאט

ווארשא, 2. (טעל.) אין די ווארשאווער וויסענשאפטליכע קרייזען רעדט מען שטארק וועגען דעם, אז דער בעקאנטער פוילישער געלעהר- טער פראפ. טאדעאוש זשעלינסקי זאל בעקומען די נאבעל-פרעמיע פאר ווי- סענשאפט און געשיכטע. זיינע ווערק זענען לעצטענס איבערגעזעצט געווא- רען אויף פראנצויזיש.

לופט-פליה-קאנווענץ צווישען פוילען און פראנקרייך

ווארשא, 2. (טעל.) היינט איז אין אויסערן - מיניסטער- יום געשלאסען געווארען א לופט-פליה קאנווענץ צווישען פוילען און פראנק- רייך.

לויט דער דאזיגער קאנווענץ וועט א הויז דער עקזיסטירענדער לופט - פליה לגיע פאריז — ווארשא איבער פראג, געשאפען ווערען א נייע לופט-פליה לי- ניע פאריז — ווארשא איבער בערלין. די קאנווענץ נעמט ארום א רייה בע- שטימונגען וועגען האנדעלס - צאל און טראנספארט - בעדינגונגען. די קאנווענץ איז געשלאסען געווארען אויף 10 יאר.

מיניסטארען צום ראדאמער צוזאמענפאהר

ווארשא, (טעל.) צום לעגיאנען-צוזאמענפאהר אין ראדאם, פאהרען ארויס די מיניסטארען: פריסטאר, מאטושעווסקי, קוויאטקאווסקי, קיהן, צאר און סטא- ניעוויטש.

---

2 קאמיסיעס ביי די פינאנץ-קאמערן

פאדערט די ווארשאווער האנדעלס-קאמער

ווארשא, 2. (טעל)

די ווארשאווער האנדעלס - קאמער האט זיך געווענדעט צום פינאנץ מיניס- טעריום מיט א פארשלאג, אז ביי יעדער פינאנץ קאמער זאלען זיך געפינען 2 פינאנץ - קאמיסיעס. איינע פאר'ן אינ- זאץ - שטייער און איינע פאר'ן הכנסה שטייער. ביז איצט געפינט זיך נאר צו איין קאמיסיע ביי יעדער פינאנץ- קאמער, וואס עס איז גורם צום פער- לוסט פון צייט און געלד פאר די שטייער צאהלער, וואס קענען זיך נישט דער- שלאגען, אז זייערע רעקורסען זאלען גיך ערלעדיגט ווערען.

פערגרעסערן די הנחות פון עקספארט

פאדערט די האנדעלס-קאמער

ווארשא, 2. (טעל.)

די ווארשאווער האנדעלס קאמער האט זיך געווענדעט צו דער רעגירונג מיט א פראיעקט צו פערגרעסערן די הנחות פון עקספארט.

פאר'ן פערלאזען טשאנג-שא

די קאמוניסטען דערשאסען 30 אפיצירען און פערשלעפט 300 רייכע בירגער

לאנדאן, 2. (ספ.)

לויט א מעלדונג פון שאנכאי האבען די קאמוניסטען פאר'ן פערלאזען טשאנג-שא דערשאסען 30 אפיצירען פון נאנקינגער מיליטער און האבען אוועקגעפיהרט 300 פון די רייכסטע בירגער, כדי צו בעקומען פאר זיי אויסקויף געלד.

די שטאט שטעלט מיט זיך פאר א שרעקליך בילד פון פערניכטונג, אלע רעגירונגס - בנינים, שולען און שפי- טאלען זענען פערניכטעט געווארען. אויך די וואוינונגען פון די אויסלענדער זענען בעשעדיגט געווארען די רעוואָ- לוציאנערען האבען זיך צוריקגעצויגען אין דער ריכטונג קיין האנקאו. די אויס- לענדישע קאנצעסיעס זענען איבערפולט מיט פליטים פון די בעטראפענע געגענ- דען, בעזונדערס בירגער. די קאמוניס- טען האבען אויפגעריסען א אייזערנע בריק, וואס געפינט זיך 50 קיל. ווייט פון שטאט.

טשאנג-קיי-טשעק האט ארויסגע- שיקט געגען די קאמוניסטען צוויי די- וויזיעס מיליטער, וואס זאלען פערשטאר- קען דעם גארניזאן פון האנקאו. דער ענג- לישער קרייצער „קימבערלאנד“ שטעהט גרייט, כדי ארויסצונעהמען אויפ'ן דעק די ענגלישע בירגער און אנדערע אויס- לענדער.

כמעט די גאנצע פראווינץ קיאנג-סי איז פערנומען דורך די קאמוניסטען. דאס רעגירונגס - מיליטער עוואקוירט וואנג טשאנג און קיו-קיאנג. די אויס- לענדער אנטלויפען אין בהלה פון קיו- קיאנג, צו וועלכער עס דערנעהנטערען זיך א מחנה פון 4000 קאמוניסטען פון טסינג-טסאא. זענען ארויסגעשיקט גע- ווארען קיין קיו-קיאנג צוויי ענגלישע צושטערער, כדי איבערצופיהרען די אויסלענדער קיין שאנכאי.

די פאליציי קרעפטען אין שאנכאי זע- נען פערשטארקט געווארען. די גענע- ראלען פענג-וואנג און אנדערע פיהרער פון צפון מיליטער, האבען ארויסגעגעבען א אויפרוף צום פאלק, רופענדיג אפצושטעלען די רויטע סכנה און צו פאדערן דעם רוקטריט טשאנג-קיי- שעק.

דער יאפאנישער קאבינעט האט בע- שלאסען צו פאדערן א סאטיספאקציע פאר'ן פערברענען דעם בנין פון יאפא- נישען קאנסולאט אין טשאנג-שא, און פאר דעם קאנפיסקאט פונ'ם אייגענטום פון איהרע בירגער. א פלאטילע פון יא- פאנישע מארינע-שיפען שטעהט גרייט אפצושוויממען אויפ'ן טייך יאנג-טסע. אין טאקיא ווערען די שאנסען פון דער נאנקינגער רעגירונג, וועלכע מוז קעמ- פען אויף צוויי פראנטען, זעהר פעסי- מיסטיש אפגעשאצט.

בלוטיגע צוזאמענשטויסען אין באמביי

לאנדאן, 2 (טה) ווי מען מעלדעט פון באמביי איז נעכטען אין אווענד ווידעראמאל געקומען צו צוזאמענשטויסען צווישען די אינדישע פרייוויליגע און דער פאליציי. די פרייוויליגע האבען זייט פרייטאג אווענד געפרובט אין א גע- שלאסענעם צוג אריינצודרינגען אין דעם אייראפעאישען קווארטאל און אין די אייראפעאישע געשעפטען.

די פאליציי האט זיי אבער אהין נישט צוגעלאזען. אין משך פון דער נאכט איז דאן געקומען צו ערנסטע צוזאמענשטויסען. די פאליציי האט דעם המון צו- טריבען מיט באמבוס-שטעקענס און ארעסטירט 180 פערזאן, דערונטער דעם פי- רער פון די אינדישע נאציאנאליסטען אין באמביי.

שטאטיש טעאטער — צעגעלניאנא 63. — יאהר XV אנפ. מ. מזאה

גאסטראלען פון דער ווילנער טרופע

היינט זונטאג, ד. 3 אויגוסט, 8.45 אווענט

שיילאק (דער סוחר פון ווענעדיג)

אין 4 אקטען פון וויליאם שעקספיר.

דאזשא — דוד בירנבוים — שיילאק — יעקב חייטליך
אנטאניא סוחר פון ווענעדיק — דניאל שפירא — יעסיקא, זיין טאכטער — אסתר גאלדענבערג
באסאניא — יעקב מאנסדארף — תובל — דוד אולריך
גראציאנא — יעקב קורלענדער — לאנטשעלאט, דינער ב'י שיילאק — יוסף קאמען
לארענצא — דוד בירנבוים — אלטער קאבאט, זיין פאטער — שמחה נאטאן
פארציא — מרים קרלמסקא — פירסט פון מאראקא — יעקב קורלענדער
נעריסא, איהר דינסט-מיידעל — בת-שבע קרעמער — אמבאסאדאר פון אראגאן — יואל בערגמאן
יודען און דינער

מארגען מאנטאג, ד. 4-טען אויגוסט, צו ביליגע פרייזען

דער 300-ער מאל קדוש השם פון שלום אש

דער פאר-פערקויף פון בעשטעלונגס-בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון שטאטישען טעאטער פיעטריקאווער 74.

Bank Spółdzielczy

Kupców i Przemysłowców

w ŁODZI

Spółdz. z ogr. odpow. — Tel. 136-46 i 188-34

39 צעגעלניאנא 39

פראנט 1-טער שטאק

נעמט אן וועקסלען, פראכטען און פערשידענע דאקומענטען אויף אינקאסע אויף אלע פלעצער אין גאנץ פוילען ביי א מינימאלער פראוויזיע און צאהלט אויס דעם זעלבען טאג, ווייזט איבער געלד אויף גאנץ פוילען, נעמט אן וואקלארען איינלאגען, נדן-געלדער און קלענערע אפשפא- רונגען אויף די בעסטע בעדינגונגען, מאכט דיס קאנטא און גיט ארויס אוואנסען אויף 'אינקאסא.

ערלעדיגט אלץ פינקטליך און ריעל.

די באנק איז אפען פון 9 ביז 2 מיטאג.

פרוי דערהרג'עט דעם געליבטען אין מאנ'ס אנוועזענהייט, כדי צו בעווייזען, אז זי פעררעט איהם נישט

פויזען, (טעלעפאניש) אין דאמבנאווא (שלעזיען) האט היינט פאסירט א אויסטערלישער פאל. א ארבייטער האט חושד געווען זיין פרוי אז זי פערראט איהר מיט א צווייטען און צוליב דעם האט דער מאן שטארק דאקוטשעט די פרוי.

נעכטען בייטאג האט די פרוי או- מישנע איינגעלאדען איהר געליבטען צו זיך, בעת דער מאן איז אויך געווען אין שטוב און בעת עס האט זיך ענט- וויקעלט צווישען זיי א שמועס, איז פלוצלונג אויפגעשפרונגען די פרוי, האט א כאפ געטון א האק און מיט איין זעץ איבערן קאפ דערהרגעט דעם געליבטען.

די מערדערין איז ארעסטירט גע- ווארען.

ביים ערשטען פערהער אין דער פאליציי, האט זי ערקלערט, אז זי האט דערהרגעט דעם געליבטען כדי צו בע- ווייזען דעם מאן, אז זי פערראט איהם נישט און ליבט נאר איהם אליין.

צענטראלער סוחרים- און פאבריקאנטען-פערבאנד

אויף לאדזער וואיעוואדזטווא (פיעטריקאווער 10)

לאדעט איין איהרע ג' מיטגלידער אויף

א פערזאמלונג,

וואס קומט פאר דינסטאג, ד. 5 אויגוסט ה. י. 8 אזייגער אווענד אין פעראיינס- לאקאל מיט פאלג. טאג-ארדנונג: וועגען 1% הנחה-סטאוקי פאר הורט-אונטער- נעמונגען, וואס פיהרען נישט קיין ריכטיגע האנדעלס-ביכער.

מעמערקונג: צוליב דער וויכטיגקייט פון דער אנגעלעגענהייט ווערט גע- בעטען צאהלרייך צו ערשיינען.

געפאהר פון א טעקסטיל-שטרייק אין לאדז

(§) אין לאקאל פון „פראצא“ איז נעכטען פארגעקומען א פערזאמלונג פון פאבריקס-דעלעגאטען פון טעקסטיל, מעטאל און שטריקעריי-בראנזשע, אויף וועלכער עס איז ארומגערעדט געווא- רען די איצטיגע פערהעלטנישען אין פאבריקען.

די דעלעגאטען האבען זיך בעקלאגט, אז אין פיל פאבריקען רייסט מען די שכירות פון די ארבייטער. די פערזאמ- לונג האט בעשלאסען צו גרינדען א געמיינזאמען קאמיטעט פון די פאר- שטעהער אין אלע אינדוסטריע-צווייגען, וועלכע זאל אונטערנעמען א שטרייק- אקציע אין דער גאנצער לאדזער אינ- דוסטריע, אין פאל ווען די פאבריקאנ- טען וועלען ווייטער רייסען די לוינען.

8-טונג!

דאס לאדזער טאגעבלאט

בעקומט מען טעגליך 6 א זייגער פריה

אין אלע פאהו-קיאסקען

„רוך“ („Ruch”)

פון לאדזער האנדעלס-געריכט

—=0§0=—

באנקראטען, נאדזארען און רעגולאציעס

(5) אויף דער געשטריגער טעס'יע פון האנדעלס - געריכט איז בעטראכט גע- ווארען די בויטע פון סוחר אהרן ציגעל- זשאר וועגען ערקלערען „אן אופאד- לאשטש“. דער יובילער א. מאביאש, פיעטרוקאווער 3. דער יובילער א. מא- ביאש איז ערקלערט געווארען אן'או- פאדלאשטש.

* * *

עס איז בעראכט געווארען די בויטע פון דער פירמע „ה. משאטאנסקי און שותפים“, נייע צעגעל-גאס 15, וועגען א „נאדזאר“.

דעם 28. יאנואר ד. י. האט שוין די פירמע בעקומען א פראלאנגאציע אויף 3 חדשים. דעם 1. מאי איז דער נאד- זאר פערלענגערט געווארען אויף נייע 3 חדשים. אלס מאטיוו איז דער איצ- טיגער בויטע ווערט אנגעוויזען, אז ביז איצט האט שוין די פירמע פערקלע- נערט 40 פראצענט פון איהרע חובות.

אין אויב די פירמע וועט ווידער בעקו- מען א פערלענגערונג פון „נאדזאר“, וועט דאס געשעפט שוין אינגאנצען סאנירט ווערען.

דאס געריכט האט אנערקענט דעם מאטיוו, און פערלענגערט דעם נאדזאר אויף פרישע 3 חדשים.

* * *

עס איז בעטראכט געווארען דער באנקראט פון די שותפים הענעך קעמלער און י. פאשניק, א מאנופאק- טור-געשעפט אויף נאוואמיעיסקא 3. דער איפאדלאשטש איז ערקלערט געווא- רען דעם 25. יאנואר ד. י. דעם 8. יולי איז פארגעקומען א קרעדיטארען-פער- זאמלונג מיט די באנקראטירטע און עס פארגעלעגט געווארען פאלגענדער רעגו- לאציע-אפמאך.

א רעגולאציע אויף 15 פראצ. פון די חובות אין 3 האלב-יעהרליכע ראַ- טעס, צו 5 פראצ. יעדע. די ערשטע ראַ- טע וועט געצאהלט ווערען 6 חדשים נאכ'ן בעשטעטיגען דעם אפמאך. די קרעדיטארען האבען מספים געווען דער- צו. אבער האנדעלס - געריכט האט דעם אפמאך בעשטעטיגט.

* * *

עס איז אויך בעטראכט געווארען דער באנקראט פון דער פירמע: „קרוסטאליצער האנדעל פון בולגע שיך, טש. דלאזשעמשיק“ אין לאדז, דרעווו- נאווסקא 33.

דעם 12 יולי ד. י. איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון די קרעדיטארען מיט'ן באנקראטירטען, וועלכער האט פארגעלעגט א רעגולאציע - אפמאך אויף 45 פראצענט פון די חובות אין משך פון 60 טעג נאכ'ן בעשטעטיגען דעם אפמאך, און גלייכע וועכענטליכע רא- טעס. דאס געריכט האט דעם אפמאך בעשטעטיגט.

—:0:—

פערבאטענע אין א״י פערזאמלונגען אין תשעה באב

„ועד הלאומי" אויפגעפאדערט די יודישע יוגענד-ארגאניזאציעס נישט איינצוארדנען קיין מארש צום כותל

פערשטענדיגונג צווישען יודען און אראבער וועגען כותל מערבי ניט מעגליך צוליב׳ן גרויס-מופטי

א״י רעגירונג פערבאטען פערזאמלונגען אום תשעה באב

ירושלים, 22. (יט״א)
צוליב תשעה באב, וואס פאלט אוים מארגען (היינט) האט די מאכט פערהערט איינצוארדנען אין לאנד עפענטליכע פערזאמלונגען. דער ועד לאומי האט זיך געווענדעט צו די יודישע יוגענד ארגאניזאציעס, אז זיי זאלען היי יאהר נישט איינארדנען אום תשעה באב קיין מארש צו דער כותל מערבי.

פערשטענדיגונג צווישען יודען און אראבער וועגען דעם כותל-מערבי קען נישט צושטאנד קומען צוליב דעם מופטי

ירושלים, 22. (יט״א)
די ארץ ישראל רעגירונג זעצט ווייטער פאר די בעמיהונגען פון דער כותל מערבי-קאמיסיע וועגען ברענגען צו א פערשטענדיגונג צווישען די יודען און אראבער. אויס דער פראגע פון כותל צי די יודען זענען גרייט צו אנערקענען די אויסשליסליכע רעכט פון די אראבער אויפ׳ן כותל. זיי פערלאנגען נאר מ׳זאל זיי ערלויבען דארט אפצוהיטען תפלות.
דער מופטי און זיינע לייט זענען אבער געגען אנערקענען וועלכע עס איז הנחות לגבי די יודען.

ענגלאנד בויט א נייע ריזיגע שיף

וויען, 2. (סב.)
די שיפס-געזעלשאפט „קונארד לײן" טרעט צו אויסבויען א ריזיגע שיף פון 70,000 טאן. מיט דער דאזיגער שיף וויל ענגלאנד צונעמען די בכורה ביי דייטשלאנד, וועלכע האט אויסגעבויט ווי בעקאנט די צוויי ריזיגע שנעל-שיפען „ברעמען" און „אייראפא". די ביי-קאסטען פון דעם נייעם ים-ריז וועלען בעטרעפען 6 מיליאן פונט שטערלינג (270 מיליאן זל)

„ריגער טאג" אויפגעהערט צו ערשיינען

ריגע, (יט״א)
דער „ריגער טאג", וועלכער האט מיט 4 חדשים צוריק אנגעהויבען ערשיינען אין ריגע אלס טעגליכע צייטונג, האט זיך איצט פערמאכט. די צייטונג וועט איצט, ווי פריהער ארויסגעהן אלס וואכענבלאט אונטער׳ן נאמען „נייער פרייטאג".

פוילישער האנדעלס-ראט אין א״י דר. הויזנער בעקומט דעם ארדען „פאלאניא רעסטיטוטא"

ווארשא, 2. (יט״א. טעל)
דא וויילט איצט דער פוילישער האנדעלס-ראט אין א״י ד״ר בערנארד הויזנער. ד״ר הויזנער האט גענומען א אויפנאהמע ביים האנדעלס-מיניסטער. דערביי איז ער בעשאנקען געווארען מיט אפיצירען-קרייץ „פאלאניא רעסטיטוטא" פאר זיינע פערדינסטען אין אנטוויקלען ענגע האנדעלס-בעציהונגען צווישען פוילען מיט׳ן נאהענטען מזרח, בעזונדער׳ס ארץ ישראל און סוריען.

שווערער אויטא-צוזאמענשטויס אין פאריז

פאריז, 2. (פ.)
ביי א אויטא צוזאמענשטויס איז דער׳הרג׳עט געווארען דער באנק-דירעקטאר מערקיער. 6 אנדערע פערזאנען זענען פערוואונדעט געווארען, פון זיי 4 שווער.

רומענישע רעגירונג געוואלט דעפארטירען דעם ספעציעלען שליח פון י.ט. פון לאנד

בוקארעסט, 2. (יט״א)
דער ספעציעלער שליח פון יט״א אין רומעניען ה׳ סמאלאר האט בעקומען א ידיעה, אז ער וועט דעפארטירט ווערען פון לאנד צוליב זיינע ידיעות וועגען דער לאגע פון די יודען אין רומעניען. סמאלאר האט זיך אויך דערוואוסט, אז א סך פון זיינע דעפעשען זענען דורך דער מאכט פערהאלטען געווארען. ה׳ סמאלאר האט צוליב דעם בעזוכט דעם רומענישען וויצע-פרעמיער לופאשאנו און ערקלערט, אז ער האט שוין צונויפגעזאמעלט אזוי פיל מאטעריאל, אז אפילו מ׳זאל איהם דעפארטירען פון לאנד, וועט די וועלט דערגעהן דעם גאנצען אמת וועגען דער לאגע פון די יודען אין רומעניען. דער וויצע פרעמיער האט סמאלאר׳ן פערשפראכען, אז זיינע דעפעשען וועלען נישט פערהאלטען ווערען און ער וועט אויך נישט דעפארטירט ווערען פון לאנד.

פאפולערע יוד. דאקטארין פערלירט אן אויג

אנשטעקענדיג זיך בעת אן אפעראציע פון א וועגעריש-קראנקער פרוי

מיט צוויי וואכען צוריק איז אין ראדאגאשטשער שפיטאל פארגעקומען א שרעקליכער פאל מיט׳ן ארדינאטאר פון שפיטאל פרוי ד״ר זאנד-מענענבוים, וואולטשאנסקא 4, וועלכע איז דעם ברייטען לאדזער עולם בעקאנט פון דער קראנקען-קאסע.
פרוי ד״ר מענענבוים האט געמאכט אן אפעראציע א וועגעריש-קראנקע פרוי. בעת דער אפעראציע האט א שפריץ געטאן די מאטעריע פון דער קראנקער און א טראפען דערפון איז אריין אין אויג ביי פרוי ד״ר מענענבוים. ד״ר מענענבוים האט זיך אויסגעוואשט דאס אויג און נאך דער אפעראציע זיך עס גוט אויסגעוואשען און צומארגענס אינדערפריה האט ארום דעם אויג אנגעהויבען צו געשווירען און דאס שווארץ-אפעל האט בעקומען אן׳ענטצינדונג. דער קראנקער פרוי ד״ר מענענבוים האט מען תיכף אריבערגעפיהרט קיין ווארשא אין אן אויגען-קליניק, וואו מען האט איהר געמוזט מאכען אן אפעראציע און ארויסנעמען דאס אויג. שרעקליכער איז נאך דאס, וואס דאקטוירים האבען פעסטגעשטעלט אז אויך דאס צווייטע אויג איז אין געפאהר, און מען האט מורא, אז זי זאל נישט אינגאנצען בלינד ווערען.
דער שרעקליכער פאל האט געמאכט א זעהר שווערען רושם אין דער לאדזער דאקטוירים-וועלט.

צוטריבען א סאציאליסטישע דעמאנסטראציע

אויף נארוטאוויטש-גאס

(§) אין לאקאל פון קלאסען-פעראיין, נארוטאוויטש 50, איז אויף נעכטען 6 אווענד צוזאמענגערופען געווארען א מיטינג אונטער׳ן לאזונג: „א מלחמה דער מלחמה!", „די איצטיגע פאליטישע לאגע". דער מיטינג איז ארגאניזירט געווארען פון די סאציאליסטישע יוגענד-ארגאניזאציעס, וואס געהערען צו פ.פ.ס., „בונד" און דייטשע ארבייטער פארטיי.
ווען דער מיטינג האט זיך אנגעהויבען איז געקומען א פאליציי פאדקאמיסאר און ערקלערט, אז די שטאט-סטאראסטווע האט דעם מיטינג נישט ערלויבט און ער פאדערט דעריבער, אז דער עולם זאל זיך פונאנדערגעהן.
ווען די פערזאמעלטע זענען ארויס פון לאקאל האבען זיי אויף דער גאס פארמירט א מאניפעסטאציע, וועלכע האט זיך געלאזט אין דער ריכטונג פון פיעטרקאווער. עס האבען זיך געהערט אויסרופען: „נידער מיט דער מלחמה!" „נידער מיט דער דיקטאטור!" פאליציי האט די דעמאנסטראנטען צוטריבען.

ספעציעלע מאגיסטראט-קאמיסיע אויף „פאלעשיע"

(§) אויף קאנסטאנטינער פאלעשיע איז נעכטען ארויפגעקומען א ספעציעלע קאמיסיע פון מאגיסטראט אדורכצופיהרען אן אינספעקציע איבער די ארבייטען פון די נייע הייזער, וואס ווערען איצט אויסגעפערטיגט.
די קאמיסיע איז בעשטאנען פון וויצע-פרעזידענט ד״ר ווילענסקי, די לאווניקעס אוזדעבסקי און טראמסקי און עטליכע אינזשענירען פון דער בוי-אפטיילונג. די הויפט-פראגע איז געווען צו געפינען צייטווייליגע מיטלען, ווי אזוי איינצוארדנען א פראלאגיע פאר די לאקאטארען, וואס וואוינען שוין אין די פערענדיגטע הייזער. עס איז בעשלאסען געווארען, אז ביז עס וועט פערטיג ווערען די נייע גרויסע פראלאגיע מיט איהרע אלע איינריכטונגען, זאל איינגעשטעלט ווערען א פראוויזארישע וועשע-ריי און א שאפע. די הויפט סכנה פאר די לאקאטארען איז איצט דער איבערגאנג איבער דער באהן-ליניע אויף טרעבזשינסקי גאס, וואו עס קומט פאר א זעהר גרויסע באהן-בעוועגונג. די סכנה וועט נאך גרעסער ווערען, ווען פונ׳ם נייעם שול-יאהר וועלען עטליכע הונדערט קינדער דארפען יעדען טאג דורכגעהן דורך די שינעס אין שול אריין. עס איז דעריבער בעשלאסען געווארען, אז פון נייעם בוי-סעזאן זאל אויף פאלעשיע אויסגעבויט ווערען א גרויסער שול-בנין פאר די דאזיגע קינדער. א חוץ דעם וועט זיך דער מאגיסטראט בעמיהען, אז די באהן-דירעקציע זאל מאכען א מעהר זיכערען שלאבאן, ווי איצט און צובויען אויפ׳ן דאזיגען ארט א באהן-וויאדוקט

שרעקליכע פערפלייצונג אין יאפאן

וויען, 2. (סב.)
לויט מעלדונגען פון טאקיא איז איבער דער שטאט פוקושימו נעבען קיאטא אריבער א שרעקליכער שלאגס-רעגען בעגלייט פון א וואלקען-בראך. דער וואלקען-בראך האט אנגעמאכט א פערפלייצונג. אין 2000 הייזער געפינען זיך אונטער וואסער, 7000 מענשען האבען געפונען שוץ אין די שול-בנינים. [illegible] זענען אויך פערטראגען געווארען די רייז-פעלדער אויף א שטח פון צעהנדליגער קילאמעטער. אויף אייניגע שטעלען האט די ערד זיך אראפגעלאזען און פיל פערזאנען זענען אומגעקומען. עס איז ארויסגעשיקט געווארען מיליטער צו ארגאניזירען א הילפס-אקציע. בנין פון דער דארפישער קאמונע, די ביי איז דער גאנצער לעבעדיגער אינווענטאר אומגעקומען. עס זענען אויך פערהאן פיל קרבנות און מענשען.

דער „לעגיאניסטען טאג" אין לאדז

אין צוזאמענהאנג מיט׳ן לעגיאנאניסטען צוזאמענפאהר, וואס קומט די טעג פאר אין ראדאם, איז נעכטען ארום 6 אווענד, אויפ׳ן פרייהייטס-פלאץ פארגעקומען א צוזאמענקונפט פון די לעגיאניסטען אין לאדז און די לאדזער פטשעלצעס, וועלכע האבען פון דארט אראפמארשירט מיט א קראנץ צום מאוזאל פון אומבעקאנטען זעלנער.
אויפ׳ן פרייהייטס-פלאץ איז געווארען אויפגעשטעלט א שעהן דעקארירטע טריבונע מיט׳ן אויפשריפט: „לעגיאנאניסטען טאג" אין לאדז.

פערפלייצונגען אין טורקעסטאן

ריגע, 2. (סב)
די פערפלייצונג אין סאוויעטישען טורקעסטאן האט אנגענומען קאטאסטראפאלע פארמען. אין שטעטעל קופשאק האט דער שטארקער וואסער-שטראם פון טייך דאריא דורכגעריסען די שלוזען און פערטרונקען 5 דערפער. אין קעניגעלינסקער ראיאן האט דאס וואסער פערניכטעט 300 ווירטשאפטען. אין שטעטעל משונבא האט די פערפלייצונג אפגעשווענקט און פערניכטעט דעם

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע זאל — נארוטאוויטש 20 —
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן
אייניגע גאסטראלען פון וועלט-בערימטען און בעליבטען פאלקס-ארטיסט
א. סאמבערג
וויכטיג נייעס! גראנדיעזע פארשטעלונג:
א. סאמבערג אין דער סענסאציאנעלער און שפאנענדער פיעסע
היינט זונטאג, ד. 2-טען, מארגען מאנטאג און דינסטאג 9 אווענט
דער
פערשאלטענער
אין 3 אקטען פון סאפיא-ביעלאיא, יודיש: ס. י.
— רעזשי — א. סאמבערג
דער פערשאלטענער — א. סאמבערג —
II
א. סאמבערגס וועלט-טריומף
שיילאק
(הויפט-סצענעס)
פון שעקספיר, יודיש: ישראל שטערן און ראקאווסקי. לויט רעזשי און אינסצעניזאציע פון ד״ר וויכערט מוזיק ה. קאן. א. סאמבערג אלס שיילאק
פרייזען פון 50 גר. ביז 2 זל.
ס׳נעמט אנטייל לויט א. ב. פרויען: בעזמאן, דיכטענבערג, ליבראווסקא, נערה, און פעדערמאן. מענער: ברייל, באלבירסקי, האמבורגער, הערשקאוויטש, בייחויז, ראקאזש. דיריגענט: ל. זעלמאן.
בילעטען אויך אלע פארשטעלונגען צו בעקומען אין דער קאסע פון פילהארמאניע.

לעזט און אבאנירט „לאדזער טאגעבלאט"

OGROD-RESTAURACJA „TIVOLI" PRZEJAZD 1, Tel. 126-30
zawiadamia niniejszem, że z dniem dzisiejszym rozpoczyna KONCERTY
ORKIESTRA 28 p. S. K. pod kierunk. porucz. GAULA.
UWAGA: W razie niepogody w lokalu zimowym.

סטארשי פעלדשער
י. ברעגמאן
מעלמא 28
צוריקגעקעהרט

Dr. DATYNER
צוריקגעקעהרט

מארגען מאנטאג, י׳ מנחם אב תר״ץ (4.8,30) צו די שלשים פון אונזער געשעצטען געוועזענעם פערוואלטונגס-מיטגליד
ר׳ אלי׳ מיכאל ב״ר יהודה קארא נ״ע
וועט אין דער תלמוד-תורה ע״ש חרה״ג רבינו אלי׳ חיים מייזל זצ״ל, 12 א זייגער מיטאג אבגעריכט ווערען א פייערליכע הזכרה. זיין גאנצע משפחה, אלע זיינע פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען פינקטליך און צאהלרייך צו ערשיינען.
די פערוואלטונג.

צוליב׳ן טויט פון זייער אונפערגעסליכען פאטער און מאן
ר׳ יהודה ליב ז״ל
דריקען מיר אויס אונזער פריינד שמחה ראזענבערג און פאמיליע אונזער אויפריכטיגסטען ביילייד.
חיים שמולעוויטש
ש. פארנשטיין
ל. ווארשאווסקי

אחרי מחלה כבדה וממושכה שבק חיים לכל חי האיש הישר באדם, המופלג בתורה המצוין במדותיו ובמעלותיו התרומיות
נ״ע גרשון דוב ב״ר אהרן ז״ל ליפשטיין
בשנת הששים לימי חייו. ההלוי׳ תהי׳ היום יום א׳ תשעה באב תר״צ עשעה 2 אחר הצהרים מבית האבל רחוב נובה-צגלנינה 17.
המתאבלים עליו מאין הפוגות:
אשתו, בניו, בתו, אחותו ומשפחתו.

Dr. Ludwik Falk
ספעציאל-ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקהייטען
נאחראט 7, טעל. 128-07
נעמט אן פון 10—12, 5—7 אווענד.

משתתפים אנו בצערו הגדול של חברנו החביב פנחס וסרמן במות עליו
אביו ז״ל
המקום ינחם אותך בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
י. וינטרוב, י. טאוב, א. מינדזיניצקי, ל. נומברג, ש. י. לועל, י. פלץ, י. אלשיצקי.

לאָדזער טאָגעבלאַט

דער רעדאַקטאָר נעמט-אָן פון 6 ביז 7 אין אָוונד
נישט בעשטעלטע מאַנוסקריפּטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אַדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16
טעלעפאָנען: רעדאַקציע 100-57, אַדמיניסטראַציע 100-47

שוין צײַט אויפצוהערען צו טרייסטען זיך מיט חלשות...

דער סטאַטיסטישער אַמט אין וואַרשאַ, ברענגט הײַנט א בעריכט וועגען די וועקסלען, וואָס זענען פּראָטעסטירט געוואָרען אין חודש יוני.

די צאָהל פּראָטעסטען בעטרעפט אַנ'ערך 48.000 שטיק וועקסעל און דער סכום פון די פּראָטעסטירטע וועקסלען בעטרעפט 115 מיליאָן זל. דערצו ווערט געגעבען א אָפיציעלער פּירוש, לויט וועלכען מען דאַרף זײַן בלומרשט צופרידען, ווײַל אין פערהעלטניש צום חודש מאַי, האָט זיך די צאָהל פערקלענערט מיט אַנ'ערך 9 פּראָצ.

דער דאָזיגער אָפּטימיסטישער פּירוש מאַכט באמת א מאָדנעם אײַנדרוק און ער דערמאָהנט אין דעם אַפּגעקומענעם גביר, וואָס ווען ער האָט שוין נישט געהאַט קיין וועש, פּלעגט ער זיך טרייסטען, אַז דערמיט שפּאָרט ער זיך אײַן יעדען חדש — דאָס וועש-געלד.

און אמת'ן זענען די סבּות פון פערקלענערען זיך די צאָהל פון פּראָטעסטען אַזעלכע, אַז זיי גיבען נישט קיין גרונד צו זײַן אָפּטימיסטיש.

מיר רעדען שוין נישט דערפון, אַז אין די זומער-חדשים איז דער וועקסעל-אומזאַץ בכלל א קלענערער. די צאָהל וועקסלען, וואָס ווערען אַנגענומען פון די באַנקען ווערט להלוטין וואָס אַמאָל קלענער, ווײַל די צאָהל קרעדיט-פעהיגע סוחרים שרומפּט זיך וואָס אַמאָל מעהר צוזאַמען אין בראַנזשע נאָך דער אַנדערער ווײַזט אַרויס יעדען חדש וואָס אַמאָל נײַע צאָהלונגס-אײַנשטעלונגען און באַנקראָטען, מען קאָן כמעט זאָגען, ווי אַמאָל אין אַלטען מצרים: „אין בית אשר שם מת".

א צײַט לאַנג דערמאָלט ווען די „וועקסעל-אינפלאַציע" איז געווען נאָר „שטאַרק", האָט מען זיך דורך דער „נײַער" וואַלוטע, נעמליך דורך דער וועקסעל-וואַלוטע געגאַרט בנוגע דעם אמת'ן טרויעריגע מצב פון ווירטשאַפט-לעבען. עס איז געווען פּונקט, ווי א מאָרפיום-אײַנשפּריצונג אין א שווער קראַנקען קערפּער.

אָבער איצט, ווען די אויפגעבלאָזענע אינפלאַציע שרומפּט זיך צונויף, זעהט מען ערשט, ווי מאָגער און אָפּגעשוואַכט דער ווירטשאַפטליכער אָרגאַניזם איז אין דער אמת'ן.

הנם עס איז איצט אויף דער גאַנצער וועלט א שטאַרקע ווירטשאַפטליכע דעפּרעסיע מיט'ן אויסנאַהם אפשר פון פראַנקרײַך און נאָך אײנע אָדער צווײ מלוכות — קען דאָס אָבער פאַר אונז נישט זײַן קיין טרייסט, ערשטענס, דויערט בײַ אונז די דעפּרעסיע און דער אמת'ן א סך לענגער, ווי אין די איבריגע מלוכות, און דאָ זענען די אויך אַנדערע סבּות, וואָס זענען גורם די דעפּרעסיע.

אָט וואַרטען, למשל, נישט וועניגער ווי עלף האַנדעלס-טראַקטאַטען, זיי זאָלען ווערען ראַטיפיצירט פונ'ם פּוילישען סיים. מען קען זיך פאָרשטעלען, ווי אַזוי דער גאַנצער עקספּאָרט-האַנדעל און פערשידענע בראַנזשען ווערט געשטערט אין זײַן ענטוויקלונג, אויב סײַ דער עקספּאָרט און סײַ דער אימפּאָרטער ווייסט נישט, אויף וועלכער באַזיס ער זאָל קאַלקולירען, וואָס פאַר א צאָל עס וועט בערעכענט ווערען און ער לעבט אין אַנ'אומזיכערקייט, נישט וויסענדיג, צי די ראַטיפיקאַציע פונ'ם האַנדעלס-אָפּמאַך וועט קומען אין א וואָך, אָדער אין א האַלב יאָהר אַרום.

אָדער לאָמיר נעמען די פראַגע פון צופלוס פון פרעמדען קאַפּיטאַל.

מאַנכע לענדער האָבען אַזאַ געלד-איבערפלוס, אַז באַנקען צאָהלען פאַר די וקלאַדען 2 פּראָצענט א יאָהר, אָדער נאָך וועניגער מען דערצעהלט, אַז די פּאַריזער באַנקען צאָהלען פון וקלאַדען, וואָס ווערען געגעבען אויף וועניגער ווי 3 חדשים, איבערהויפּט נישט קיין צינזען, אדרבה, מען מוז זיי גאָר צוצאָהלען דערפאַר, וואָס זיי פערהאַלטען מיט'ן געלד.

און דאָך זעהען מיר, אַז טראָץ דער קאָלאָסאַלער געלד-בולנקעט און געלד-איבערפלוס אין אויסלאַנד, האָט פּוילען זײַט דער סטאַביליזירונגס-הלואה פון יאָהר 1927 — טראָץ אַלע פרובען, סײַ אין אַמעריקאַ און סײַ אין פראַנקרײַך, סײַ מיט דער הילף פון יונג דעוועי, סײַ אָהן זײַן הילף — ביז הײַנט נישט געקאָנט בעקומען קיין אײנציגע באמת גרעסערע הלואה.

די סבּה דערפון איז אויסער דער ווירטשאַפטליכער דעפּרעסיע דער קאַמף צווישען רעגירונג און פּאַרלאַמענט און די פּאָליטישע אומזיכערקייט, וואָס לאַסטעט אויפ'ן לאַנד שוין אַזאַ לאַנגע צײַט.

דער פּועל-יוצא איז, אַז עס איז באמת נישט קיין גרונד זיך צו פרייען מיט דעם, וואָס די צאָהל פּראָטעסטען זענען אין פערגלײַך צום חודש מאַי אַביסעל קלענער.

עס איז שוין באמת צײַט א סוף צו מאַכען צו דעם אָפיציעלען אָפּטימיזם און אויפצוהערען זיך — צו טרייסטען מיט חלשות.

ד"ר מיכאל רינגעל

ווי אַרבייט פּרעמיער מאַקדאָנאַלד?

א ענגלישע צײַטונג שרײַבט:

דער פּרעמיער מאַקדאָנאַלד איז זעהר אַרבייטסזאַם. זײַן טאָג פערבּרענגט ער אויף אַזאַ אופן: ער שטעהט אויף האַלב אַכט אין דער פרוה. צו דער דאָזיגער צײַט איז פאַר איהם שוין אָנגעגרייט די ערשטע פּאָסט, וואָס בעשטעהט געוועהנליך פון 200 בריוו, אויף וועלכע מען דאַרף ענטפערן. נאָכדעם קוקט דער פּרעמיער דורך די לאָנדאָנער און פּראָווינציעלע צײַטונגען, די וויכטיגערע ערטער זענען פון פריהער אונטערגעשטריכענט דורכ'ן סעקרעטאַר. 9.25 בעווײַזען זיך די ערשטע בעזוכער. די אויפנאַהמע פערציהט זיך ביז 11,30 נאָכדעם הויבט זיך אָן א קאַבינעט-זיצונג, וואָס דויערט געוועהנליך ביז האַלב צוויי. דער פרישטיג געדויערט נאָר אײניגע מינוט, ווײַל האַלב דרײַ מוז שוין דער פּרעמיער זײַן אין פּאַרלאַמענט, גרייט צו ענטפערן אויף פערשידענע „בעסינגע" אינטערפּעלאַציעס.

אין פּאַרלאַמענט בלײַבט מאַקדאָנאַלד געוועהנליך ביז האַלב אַכט, אָדער אין זיצונגס-זאַל אָדער אין כּבעציעלען פּרעמיער-צימער. דערנאָך ווילט ער אין זײַן אָפיציעלער רעזידענץ אויף דאַונינג סטריט 10, פּטור'ט אָפּ גיך דעם מיטאָג און קעהרט זיך אום צוריק אין פּאַרלאַמענט. 10.30 אָוונד איז שוין מאַקדאָנאַלד אין דער הײם, וואו ער שטעלט צונויף א בעריכט דעם קעניג וועגען די פּאַרלאַמענט-בעשלוססען.

אַזוי איז מאַקדאָנאַלד'ס געוועהנליכע טאָג-אָרדנונג.

רומעניען איז פערזונקען
אין אָרימקייט און אין חובות

דאָס איז די הויפּט סיבּה פון די אינערליכע איבערקערענישען און אונאָרדנונגען. — פאַקטען וועגען דער שרעקליכער עקאָנאָמישער לאַגע אין איצטיגען איטאַליען.

רומעניען איז א רואינירט לאַנד. זי פערמאָגט ריזיגע אוצרות פון אויל, וואַלד און אַקער-לאַנד, אָבער אָט דער נאַציאָנאַלער פערמעגען ווערט נישט ריכטיג פערוואַלטעט און דער רעזולטאַט איז, אַז דאָס לאַנד איז פערזונקען אין אָרימקייט און אין חובות.

א קאָרעספּאָנדענט פון דער ניו-יאָרקער „טריבון" האָט געמאַכט איבער רומעניען און ער גיט א גענויע שילדערונג וואָס דאָרט קומט פאָר. די פאַקטען און ציפערען רעדען שטאַרקער, ווי ווערטער און פראַזען.

רומעניען איז נאָך דער מלחמה געוואַקסען פון א בעפעלקערונג פון 8 מיליאָן מענשען אויף 17 מיליאָן. זי פערמאָגט 114 טויזענד סקווער מײַל לאַנד, אַרום א פערטעל פון לאַנד איז בעדעקט מיט שטעהנים, געדיכטע וועלדער. ריזיגע פעלדער געפינען זיך אין רומעניען, אָבער בלויז א זעקסט חלק פון די פעלדער ווערט בעאַרבייט. דאָס איבעריגע לאַנד בעשטעהט פון די פעטסטע אַגריקולטורעלע ערד, וואָס אײראָפּע פערמאָגט. און דאָך, טראָץ די נאַטירליכע רײַכטימער, איז די בעפעלקערונג אַזוי שרעקליך אָרעם.

די רעגירונג'ס אויסגאַבען זענען די לעצטע צוויי יאָהר געווען פיל גרעסער, ווי די אײַננאַהמען. אין 1928 איז אַרײַנגעקומען מיט פינף און א האַלב ביליאָן לעי (איבער 33 מיליאָן דאָלאַר) ווײַניגער ווי דער בודזשעט האָט געפאָדערט און אין 1929 האָט געפעהלט א ביליאָן מיט 332 מיליאָן לעי (איבער 8 מיליאָן דאָלאַר, לויט דעם איצטיגען קורס פון לעי). איצט פּרואווט מען אײַנשטעלען דעם בודזשעט, אויסגלײַכען די אײַננאַהמען מיט די אויסגאַבען, אָבער דאָס בעדײַט גרעסערע לאַסטען אויף דער בעפעלקערונג.

אין 1928 איז דאָס געראָטעניש אויף תבואה געווען זעהר א צרה'דיגע. מען האָט אַרויסגערעכנט נישט מעהר ווי אַרום 9 מיליאָן טאָן. דעם אַנדערען יאָהר איז שוין געווען א גוטע געראָטעניש און מען האָט שוין געשניטען איבער 13 מיליאָן טאָן תבואה, אָבער יענעם יאָהר זענען די פּרײַזען אויף ווייץ און אַנדערע געוויקסען שרעקליך געפאַלען און די פּויערים זענען ווידער געווען אויף צרות.

די בעסטע מאָס צו ווײַזען, ווי אָרים עס איז דאָס לאַנד, איז וויפיל געלד עס געהט אוים לויט דער בעפעלקערונג: פאַר דער מלחמה איז אויסגעקומען צו 20 דאָלאַר א מענש; איצט — בלויז 7 דאָלאַר.

סוחרים קענען נישט קריגען קיין הלואות, סײַדען אויף ריזיגע פּראָצענטען.

הײַנט ווי קען מען זיך קורעווען און ווי קען מען פיהרען געשעפטען, ווען מען דאַרף צאָהלען אַזעלכע הויך שונדרישע פּראָצענטען?

די אײַזענבאַהנען פון רומעניען זענען גאָר אין א צרה'דיגען צושטאַנד. עס שטעגען, זענען נישטאָ גענוג פאַר די בעדערפענישען פון לאַנד. די וואָס זענען פאַראַן זענען פערעלטערט און אָפּגענוצטע ווערט און מען קען פון זיי נישט האָבען דעם פולען נוצען. אָבער וויכטיגער ווי אַלץ איז דאָס, וואָס אַנשטאָט אַרײַנצוברענגען געלד, פערלירט מען נאָך אַן זיי. און דעם איז קיינער נישט שולדיג אַחוץ די רעגירונג. די אײַזענבאַהנען, פּונקט ווי אַלץ, צו וואָס די רעגירונג שטעקט צו א האַנט, זענען פערפלייצט מיט בעאַמטע און אַנגעשטעלטע, וועלכע טוען נישט קיין שטאַך אַרבייט און נעמען גרויסע געהאַלטען. אַחוץ דעם ווערען די באַהנען אויפגעפרעסען פון דער משא פון פרײַע בילעטען, יעדער אײַנער, וואָס האָט נאָר די מינדסטע פערבינדונג מיט א בעאַמטען, אָדער פּאָליטיקער קען פאָהרען איבער די באַהנען און זאָל איהם קיין גראָשען נישט קאָסטען.

רומעניען גיט אַרויס א סך אויל, לעצטען יאָהרען האָט זי פּראָדוצירט קנאַפּע פינף מיליאָן טאָן פון דעם מינעראַל. זי איז די זעקסטע מדינה אין דער וועלט אין אויל פּראָדוקציע. עס זענען אָבער פאַראַן ריזיגע פעלדער, וועלכע זענען נאָך נישט אַנגעריהרט געוואָרען. מען וואָלט פון דאָרט געקענט ציהען גרויסע אוצרות אונטער א פעהיגער פערוואַלטונג, אָבער דאָס ווערט נישט געטוהן. מיט אַנדערהאַלבען יאָהר צוריק האָט זיך אָנגעצונדען א קוואַל פון נאַטירליכען גאַז און עס ברענט מיט א פּורכטערליכען פײַער. עס איז שוין פאַרבּרענט געוואָרען גענוג גאַז דאָרט צו בעלײַכטען אַזאַ שטאָט, ווי ניו-יאָרק גאַנצע פערציג יאָהר נאָכאַנאַנד. דאָס בעווײַזט ווי רײַך רומעניען איז אין אויל און נאַטירגאַז.

דאָס זעלבע קען אויך געזאָגט ווערען אין בעצוג צו רומעניע'ס וועלדער. א מאַסע געהילץ וואָלט געקענט עקספּאָרטירט ווערען און דאָס וואָלט אויסגעשטעלט דאָס לאַנד אויף די פיס. אָבער דאָס ווערט נישט געטוהן.

רומעניען איז אין א אומגעזונטען צושטאַנד אין בעצוג צו איהר עקספּאָרט און אימפּאָרט. זי אימפּאָרטירט נאָך אַלץ מעהר סחורה ווי זי עקספּאָרטירט און דאָס הײַסט, אַז זי מוז אַרויסשיקען געלד קיין אויסלאַנד. איצט ווערט די לאַגע עטוואָס בעסער און די עקספּאָרטען גלײַכען זיך שוין מעהר אָדער וועניגער אוים מיט די אימפּאָרטען.

רומעניען נויטיגט זיך זעהר שטאַרק אין פרעמדען קאַפּיטאַל. זי מוז האָבען געלד צו ענטוויקלען איהרע אײַזענבאַהנען און אַרויפאַרבייטען איהר אויל און געהילץ פּראָדוקציע. זי דאַרף אויך האָבען געלד צו פינאַנצירען איהר אַגריקולטור און אויסשטעלען עס אויף א געזונטען באָדען.

מיט קאַפּיטאַל אַליין וועט זיך די לאַגע נישט פיל פערבעסערען, זאָגט דער „טריבון" קאָרעספּאָנדענט. עס מוז פאָרקומען א גרויסע ענדערונג אין רעגירונגס סיסטעם. עס זענען פאַראַן צופיל רעגירונגס בעאַמטע וועלכע טוען גאָרנישט, נאָר זיי זיצען אויפ'ן קאַרק פון די פּויערים. א עהרליכע, פעהיגע רעגירונג קען גיך שטעלען דאָס לאַנד אויף די פיס.

—:0:—

אַנטיסעמיטיזם אין אונגאַרן אויפ'ן ריקצוג
פּאָליטישער און ווירטשאַפטליכער באַנקראָט פון די ערוואַכענדע מאַדיאַרען

(ספּעציעל פאַר'ן „לאָדזשער טאָגעבלאַט")

פון א. ווינער

עס ווערט כסדר שטילער אויפ'ן אַנטיסעמיטישען פראָנט פון אונגאַרן. נישט בלויז אויף די גאַסען און אין געזעלשאַפטליכען לעבען האַלט זיך דער אַנטיסעמיטיזם אין שטערונגען צוריקציהען. אויך די שטאַרקסטע פעסטונגען אויף די הויך-שולען און אוניווערזיטעטען זענען אין לעצטען יאָהר געפאַלען. אפילו דער סטודענטישער אַנטיסעמיטיזם געפינט זיך, וועניגסטענס עפענטליך, אויך שוין אין צושטאַנד פון רוהיגער ליקווידאַציע. די הערשענדע קרײַזען האָבען אַוועקגענומען די שוצענדע האַנד לכל הפחות איבער'ן ברוטאַלען אַנטיסעמיטיזם און די רעגירונג האָט צוליב פיל טעמים אײַנגעזעהן די נויטווענדיגקייט אָנצוווענדען די אָרדנונגס-געזעצע אויך געגען אַנטיסעמיטישע אומרוה-שטיפטער. איז טאַקע בוסלעכוויז געקומען רוה און אָרדנונג און דאָס גאַנצע אונגאַרישע פאָלק הויבט אָן אײַנצוזעהן זיך אַלץ מעהר, אַז עס איז לײַכטער געפינען אַרבייט און פּרנסה בײַ רוהיגע פערהעלטנישען ווי אײדער בײַ שלעגערײַען און שטערונגען פון דער עפענטליכער מנוחה.

און אַזוי ווי אָרדנונג שאַפט פּאַסיגע לויך בײַ יעדען מענש אָרדנונגסליבע, האָט דערווײַל אויך די גאַנצע עפענטליכע פערוואַלטונג פון לאַנד אַנגעהויבען צוגעוואוינען זיך צוריק צום פּרינציפּ פון אָרדנונגס-שוץ און געזעצליכער גלײַכקייט אויך לגבי דער יודישער בעפעלקערונג. דער ריכטער און טריבונאַל, דער פּאָליציאַנט אין שטאָט און דער זשאַנדאַר אויפ'ן דאָרף בעפרייען זיך בוסלעכוויז פון אַנטיסעמיטישען היפּנאָז און פון זיך אַליין וואַקסט אויס

די געמיינזאַמע ווירקונג פון נאָט אויף דער אַמטס-שטול און פון עפענטליכען בעאַמטען אויף דער בעפעלקערונג אײַנער ווירקט בערוהיגענד אויפ'ן אַנדערן און אַלס סך-הכל פערפעסטיגט זיך אַלגעמײַן דורך-אויס פאַר'ן געזעץ און בעדערפעניש נאָך רוה און אָרדנונג.

דאָס בעווײַזט אויפסנײַ, אַז אַנטיסעמיטישע אומרוהען זענען נישט קיין נאַטור-געזעץ. ווען א רעגירונג וויל באמת נישט קיין אַנטיסעמיטישע עקסצעסען, האָט זי אַלע מעגליכקייטען זיי נישט צו דערלאָזען. און דורכ'ן לעצטען יאָהר שאַפט זיך פּאַקטיש דער אײַנדרוק, אַז די אונגאַרישע רעגירונג וויל נישט קיין עפענטליכען אַנטיסעמיטיזם צוליב וויכטיגע אויסערפּאָליטישע צילען, אָבער אויך מחמת קרעדיט-פּאָליטישע און עקאָנאָמישע סבּות.

ראשית כל האָבען זיך די פּערמאַנענטליכע פיהרער פון לאַנד דורך די לעצטע צעהן יאָהר געמוזט איבערצײַגען, אַז מיט אומרוהען און אַנטיסעמיטישע דעמאָנסטראַציעס איז נישט מעגליך די קאָנסאָלידירונג פון לאַנד, נישט פּאָליטיש, נישט סאָציאַל און אויך נישט עקאָנאָמיש. דאָך האָט מען בוסלעכוויז דערזעהן, אַז מיט'ן קריסטליך-נאַציאָנאַלען ווירטשאַפט-אַנטיסעמיטיזם בלאָמירט מען זיך איבער'ן קאָפּ אויך קרעדיט-פּאָליטיש. פיל עקאָנאָמישע אונטערנעהמונגען פון די ערוואַכענדע מאַדיאַרען, אויך בענק און קאָנסומען, האָבען מיאוס באַנקראָטירט. נישט בלויז די בעפעלקערונג האָט דאָרט פערלוירען געלד און אָנגעהויבען פרומען געגען אַזאַ מסחר. אויך מלוכה-געלדער זענען דאָרט פערפאַלען געוואָרען און אויך קריסטליכע פּאַרלאַמענטאַריער האָבען געמאַכט געוואַלדיגע ראַגעגען. כּל זמן די הוצאות פון אַנטיסעמיטישער אַרבײַט פאַלען בלויז אויף יודישע געשעפטען, קען מען אַרומפיהרען די קריסטליכע בעפעלקערונג בײַ דער נאָז און איהר אײַנרעדען, אַז עס איז איהר לטובה. אָבער ווי עס ווײַזט זיך אַרוים, אַז די קריסטליכע בעפעלקערונג אַליין דאַרף צאָהלען דעם חשבון פון אַנטיסעמיטיזם, דאַן הויבט זי אָן פערשטעהן אַז דאָס איז א געשעפט מיט פּראָפיטען נאָר פאַר עטליכע אַנטיסעמיטישע רעדעל-פיהרער און דאַן איז אוים מיט'ן גאַנצען פאָלקס-פערפיהרערישען שווינדעל. אַזוי אַרום האָבען זיך די אונגאַרישע מאַסען פּראַקטיש אָפּגעזאָגט פון אַנטיסעמיטיזם אַלס ערשטע, פיל פריהער פון די הערשענדע קרײַזען.

אויף דער רעגירונג אַליין האָבען אפשר מעהר פון אַלעמע געווירקט אויסענפּאָליטישע און קרעדיט-פּאָליטישע סבּות. די דעבאַטען אין פעלקערבונד און אויף גרעסערע אינטערנאַציאָנאַלע צוזאַמענפאָהרען איבער'ן אונגאַרישען אַנטיסעמיטיזם זענען דער אונגאַרישער רעגירונג געווען פיל אומאַנגענעהמער אפילו ווי די עפענטליכע דיסקוסיע איבער איהרע קאָנפליקטען מיט דער קלײַנער אַנטאַנט. די אינטענסיווע רעוויזיאָנס-פּאָליטיק אונגאַרן'ס לגבי דעם טריאַנאָן-טראַקטאַט פון די אַנטאַנט פאָדערט א פּרינציפּיעלע אונטערנאַציאָנאַלע אַטמאָספערע און דוקא דער פּײַער-געפאַר שטילער פון אונגאַרן'ס רעוויזיאָנס-פּאָליטיק, לאָרד ראָטהערמער, האָט פיל מאָל אָפען און געהיים דרינגענד געראָטען די אונגאַרישע הערשענדע קרײַזען, זיי זאָלען אָפּהיטען געזעץ און אָרדנונג אויך לגבי דער יודישער בעפעלקערונג. אַזעלכע דרינגענדע וואונשען זענען געקומען קיין בודאַפּעשט אויך פון די אָפיציעלע און קאָנפידענציאָנעלע אונגאַרישע דיפּלאָמאַטען אין וואַשינגטאָן, לאָנדאָן, פּאַריז און גענף. אומעטום האָט אונגאַרן'ס פּאָליטישע פּראָפּאַגאַנדע אָנגעשטויסען אויף גרויסע מניעות אויך אין די קריסטליכע קרײַזען דורך די אַנטיסעמיטישע אומרוהען בכלל און דורך די עקסצעסען אויף די אונגאַרישע הויך-שולען בפרט.

אָבער די בעסטע אונדאַנקע שטילקייט אין די לעצטע חדשים הענגט בעיקר צוזאַמען מיט קרעדיט-פּאָליטיק און אויסלאַנד און מיט'ן עקאָנאָמישען קריזיס אין לאַנד גופא.

די אונגאַרישע רעגירונג האַלט בײַם רעאַליזירען א גרויסע אינטערנאַציאָנאַלע הלואה און דאָס לאָנדאָנער הויז ראָטשילד איז דער הויפּט מענעדזשער פון דער דאָזיגער אונגאַרישער מלוכה-הלואה. עס ווערט וואַהרשײַנליך קײנמאָל נישט אָפיציעל בעקאַנט ווערען, וואָס פאַר א דירעקטע השפּעה דער דאָזיגער פאַקט האָט אויף דער לאַגע פון די יודען אין אונגאַרן, פּונקט ווי עס איז ביז הײַנט נישט פעסטגעשטעלט געוואָרען די ווירקונג פון די ראָטשילד'ס אין דעם פּרט בײַ די עטליכע הלואות, וואָס אונגאַרן האָט גענומען אין די לעצטע 8 יאָהר. געוויס איז יעדענפאַלס, אַז אַלע מאָל איז גענוג געווען אויך די אומדירעקטע השפּעה בלויז דורכ'ן אַלגעמײַנעם בעוואוסטזײַן אין אונגאַרן, אַז א אינטערנאַציאָנאַלער יודיש פינאַנץ-הויז, וואָס איז אַדורכגענומען מיט'ן גורל פון יודישע קבוצים אין דער גאַנצער וועלט, האָט אין די לעצטע יאָהרען תמיד אַרויסגעהאָלפען אונגאַרן פון שטאַטס-פינאַנציעלער נויט. פּאַקטיש האָבען די לאָנדאָנער ראָטשילד'ס נאָכ'ן וועלט-קריג אויפגעריכטעט דעם אינטערנאַציאָנאַלען קרעדיט פון אונגאַרן, וועלכעס איז געווען סײַ פּאָליטיש סײַ פינאַנציעל אײַזאָלירט, באָיקאָטירט און געהאַסט אין גאַנץ אייראָפּאַ ווי אויך אין אַמעריקאַ. אין גאַנץ אונגאַרן ווערט אָט דער פאַקט נאָר אויך אָפּגעשאַצט מיט אַנ'אָפענער דאַנקבאַרקייט לגבי דעם לאָנדאָנער יודישען פינאַנץ-הויז. שוין דאָס דאָזיגע אַלגעמײַנע בעוואוסטזײַן פערפליכטעט קודם כל די רעגירונג אַליין צו בעזונדערע רוקזיכטען און צו „א שטילערן יודישע פּעריאָד" אין דער הלואה-צײַט.

דאָס איז טאַקע דערווײַל די וויכטיגסטע סבּה פון ווײַטערען אַנטיסעמיטיזם ריקצוג אין אונגאַרן. אפשר וועט דער דאָזיגער שטילער פּעריאָד צוזאַמען מיט'ן אַלגעמײַנעם עקאָנאָמישען קריזיס אין לאַנד דערפיהרען אויך צו א דערשטילערונג פון ווירטשאַפטליכען אַנטיסעמיטיזם, וועלכער האָט נאָך אַלץ זײַנע פּראָטעקטאָרען ביז די העכסטע מלוכה-אינסטאַנצען. אויך אין דעם פּונקט וועט זיך דער שכל הישר מוזען פּאַמעליך אַדורכזעצען. האַנדעל און געשעפט זענען נישט נאַציאָנאַל אָדער ראַסענמעסיג אָפּגעטיילט. מען האָט אַזוי לאַנג געזוכט רואינירען דעם יודישען האַנדעל-שטאַנד, ביז דער עקאָנאָמישער חורבן האָט מיטגעריסען אויך דעם קריסטליכען סוחר און געווערבער און איצט הויבט מען אָן שוין מודה זײַן אַז דאָס לאַנד דאַרף דרינגענד די יודישע מיטאַרבײַט ספּעציעל אויפ'ן עקאָנאָמישען געביט. ווי לאַנג עס וועט נאָך נעהמען, ביז די דאָזיגע דערקענטניש וועט זיך אויסווירקען אויך אין פּראַקטישען לעבען, ספּעציעל אין דער עקאָנאָמישער געזעצגעבונג פון פּאַרלאַמענט ווי אויך אין די קרעדיט-פּאָליטיק פון די קאָמפּעטענטע בעהערדען — דאָס איז נאָך זעהר א שווערע נבואות. פון א יודישען גן-עדן וועט אונגאַרן מסתמא נאָך הײַנט לאַנג זעהר ווײַט זײַן, דערווײַל מוז מען אפילו מיט'ן קלענסטען טריט צום בעסערען צופרידען זײַן.

—:0:—

וועט דער באַנקראָטירטער יודישער סוחר פון פּוילען
אַרויסגעגעבען ווערען דורך פראַנקרײַך דעם פּוילישען געריכט?

וועט מען אַרויסגעבען דעם יודישען סוחר פון וואַרשאַ, וועלכען עס פאָדערט איצט די פּוילישע מאַכט? עס איז שוין געווען געשריבען וועגען דעם פּראָצעס פון א יודישען סוחר פון פּוילען, וועלכער האָט באַנקראָטירט און איז אַוועקגעפאָהרען קיין פראַנקרײַך, נישט בעצאָהלענדיג זײַנע חובות.

פאַרגאַנגען דינסטאָג איז בעטראַכט געוואָרען דער פּראָצעס. דער פּראָצעס איז זעהר אינטערעסאַנט און זעהר וויכטיג פאַר פיל עמיגראַנטען, וועלכע האָבען אונטערגעשריבען וועקסלען און ווײַטערע קונדער און געמאַכט א.. ויברח.

וועט מען דעם סוחר אַרויסגעבען? דאָס ווײַסט מען נאָך אַלץ נישט, כאָטש מען קען שוין כמעט ווי זיכער פאָראויסזעהן, אַז יאָ. אָבער מען דאַרף אונטערשטרײַכען, אַז דער סוחר וועט אַרויסגעגעבען ווערען נישט צוליב זײַן באַנקראָט, נאָר צוליב א צווייטע פערברעכען, „וועלכער האָט א דירעקטען שײַכות צו זײַן באַנקראָט און צו זײַנע גוטגעצאָהלטע וועקסלען. ווײַל די וועקסלען האָט ער נישט אונטערגעשריבען אויף זײַן נאָמען. ער האָט זיי אונטערגעשריבען אויפ'ן נאָמען פון זײַן פרוי.

פאַר'ן געריכט זענען ערשט בעהאַנדעלט געוואָרען צוויי עהנליכע בײַשפּיעלען אויף אַרויסגעבען. א איטאַליענער און דער יוד. דעם איטאַליענער האָט פערטיידיגט מאָרעס. דער איטאַליענער ווערט אַרויסגעפאָדערט דורך דער פאַשיסטישער רעגירונג. אָבער זײַן פערברעכען איז פון פּאָליטישען כאַראַקטער, און אַדוואָקאַט מאָרעס האָט נישט געהאַט קיין גרויס מיה איהם צו פערטיידיגען, אַדוואָקאַט מאָרעס האָט בלויז דערמאָנט פראַנקרײַך'ס גרויסע טראַדיציע צו געבען א זיל אַלע פּאָליטישע פערברעכער.

דעם יודישען סוחר האָט פערטיידיגט אַדוואָקאַט פרענקעל.

דער פּראָקוראָר האָט אָנגעוויזען, אַז דער סוחר ווערט געפאָדערט פון פּוילישען געריכט, נישט צוליב דעם באַנקראָט, וואָס ער האָט געמאַכט, דאָס איז א צווייטער פּראָצעס. אָבער דער סוחר איז בעגאַנגען אַנ'אַנדער פערברעכען, א קרימינעל פערברעכען, און דערפאַר דאַרף מען איהם יאָ אַרויסגעבען דער פּוילישער מאַכט. דער סוחר האָט אונטערגעשריבען זײַנע וועקסלען מיט דעם ווײַב'ס נאָמען און האָט זיך מיט די וועקסלען בענוצט. אַלזאָ, דאָ איז פאַראַן א קרימינעלער-מאָמענט. דער סוחר האָט געפעלשט אַנ'אונטערשריפט און האָט די אונטערשריפט בענוצט. דאַרף מען, לויט דעם אינטערנאַציאָנאַלען געזעץ, אַרויסגעבען דעם געפאָדערטען סוחר דעם פּוילישען געריכט צו משפּט'ן.

אַדוואָקאַט פרענקעל האָט אין זײַן פערטיידיגונגס-רעדע אָנגעוויזען, אַז דאָ קען קײן פראַגע נישט זײַן פון פעלשען. אין פּוילען איז אָנגענומען, אַז א מאַן שרײַבט אונטער א וועקסעל פאַר דער ווײַב, אָדער פערקעהרט. דער מאַן האָט דאָ די וועקסלען נישט געפעלשט. עס איז דאָ נישט געווען קײן שלעכטע כוונה.

אַדוואָקאַט פרענקעל גיט נאָך אָן א גאַנצע רײַה מילדערנדע אומשטענדען פאַר'ן אַרויסגעפאָדערטען סוחר.

דאָס געריכט האָט אָפּגעלעגט דאָס אַרויסגעבען דעם אורטייל אויף 8 טעג.

—=0§0=—

Togal
TABLETKI
SĄ SKUTECZNYM ŚRODKIEM
PRZECIWKO
REUMATYZMOWI, PODAGRZE, BÓLOM GŁOWY, MIGRENIE I PRZEZIĘBIENIOM.
Według rejestralnego potwierdzenia przeszło 6000 lekarzy wyraziło swoje uznanie dla skuteczności działania TOGALU.
DOSTAĆ MOŻNA WE WSZYSTKICH APTEKACH.
CENA Zł. 2.- Nº reg. 1304.

דער לעצטער העלדישער קאַמף פון די יודען פאַר דעם חורבן בית־המקדש

(לויט דער שילדערונג פון דובנאָוו'ס „יודישער געשיכטע")

(ספעציעל פאַר'ן „לאָדזשער טאָגעבלאַט") — פון מ. כ.

נאָך לאַנג וואָלטען זיך די העלדישע פאַרטיידיגער פון ירושלים געקענט האַלטען, נאָך לאַנג וואָלטען די מוטיגע קעמפער פאַר דער גאַנצקייט פון לאַנד און פאָלק געקענט פיהרען זייער אומפאַרגלייכליכען קאַמף לגבי דעם נישט אַנ'ערך צאָהלרייכערען, שטאַרקערען און און תכסיסי מלחמה מעהר ערפאַהרענעם שונא, — ווען עס וואָלט דעם פיינד נישט צוהילף געקומען אַ עלעמענטאַרע קראַפט: דער הונגער!

שוין מיט אַ צייט צוריק האָט זיך אין דער איבערפולטער, בעלאַגערטער, פון לאַנדי אָפּגעשניטענער הויפּט־שטאָט פיהלבאַר געמאַכט דער מאַנגעל פון לעבענס־מיטלען; נאָך האָט מען געהאַט די מעגליכקייט ווי עס איז צו שפּייזען די העלדישע קריגער, וואָס האָבען אוני־אויפהערליך געשיצט די מויערן פון ירושלים; נאָך האָבען יחידי סגולה, די רייכערע איינוואוינער פאַר שווער געלד געקענט „אַריינשמוגלען" אַ „איפת חטין". אַ מעסטעלע ווייץ, — אָבער די בעפעלקערונג בכלל האָט שוין שטאַרק געשפּירט דעם הונגער און געוואָרען פערצווייפעלט.

איינציגווייז פלעגען די פון הונגער געקוועלטע מענשען מיט גרויס מסירת נפש פערלאָזען די בעלאַגערטע שטאָט און זוכען אַביסעל שפּייז אין דער אומגעגנד. ריזיקירענדיג דערביי מיט'ן לעבען, וואָרום לויט אַ בעפעהל פון טיטוס האָט מען אַלע, וואָס זענען אַריינגעפאַלען אין די הענד פון שונא, אויפגעהאַנגען אויף די צוגעגרייטע צלמים, אָדער מען פלעגט זיי אָפּהאַקען די הענד און צוריקשיקען קיין ירושלים, כדי אַזוי אַרום אַנצוואַרפען אַ מורא אויף דער איבעריגער בעפעלקערונג.

די אכזריות פון טיטוס'ן און די בעסטיאַלישקייט פון זיין חייל האָבען פונדעסטוועגען נישט אָפּגעשוואַכט דעם מוט און די קאַמף־פעהיגקייט פון די יודישע העלדישע בעשיצער, נאָר פאַרקעהרט — געשטאַרקט זייער מוט און ענערגיע. נאָכדעם ווי די רוימישע לעגיאָנען האָבען מיט גרויס מיה אויפגעשטעלט אַרום דער מויער די שטורם־וואַלען, אויף וועלכע זיי האָבען שוין אָנגעהויבען אַרויפצוציהען זייער שטורם מאַשינען (פּליסטראות), האָט דער אָנפיהרער פון יודישען מיליטער, יוחנן גוש־חלב, געלאָזט גראָבען אַן אונטערערדישען קאַנאַל ביז צו די רוימישע בעפעסטיגונגען, און האָט זיי אונטערגעצונדען. גלייכצייטיג האָט דער צווייטער יודישער אָנפיהרער, שמעון בן־גיורה, אונטער אַ האָגעל פון פיילען געמאַכט אַן אָנפאַל אויף די רוימער פון אַן אַנדער זייט און אויך פערברענט זייערע אויפגעשטעלטע שליידער־מאַשינעס און מויער־ברעכער'ס (איילי הברזל) די דאָזיגע דרייסטע און אונגעשראָקענע איבערפאַלען פון די יודען האָבען ביי די רוימער אַרויסגערופען גרויס פערצווייפלונג. דעמאָלט האָט טיטוס מסקיק איינגעזעהן, אַז ירושלים וועט ער קענען נעהמען בלויז דורך הונגער.

אויף דעם קריגסראָט, וואו טיטוס האָט באַלד אָפּגעהאַלטען, איז בעשלאָסען געוואָרען אויפצושטעלען אַ שטיינערנעם וואַל אַרום דער שטאָט־מויער, אוועקשטעלען און פערשידענע פּיקעטען אַ שטרענגע וואַך אויף, אַזוי אַרום, אָפּשניידען די מעגליכקייט פון צופיהרען, אָדער אַריינשמוגלען לעבענס־מיטלען.

די דאָזיגע בלאָקאַדע האָט נישט פערפעהלט אַרויסצורופען איהר פעולה: דער הונגער האָט זיך גאָר מעהר פערשטאַרקט און די בעפעלקערונג האָט כמעט נישט געהאַט, מיט וואָס דאָס לעבען צו דערהאַלטען.

איצט האָט דער הונגער בערוהרט נישט בלויז די רייכערע שיכטען, נאָר האָט שוין דערגרייכט אפילו די העלדישע בעשיצער'ס. די בעפעלקערונג איז געוואָרען פון גרויס יאוש דעמאָראַליזירט און אין ירושלים האָבען זיך שוין אָנגעהויבען אָפּצושפּילען שוידערליכע סצענעס: מענשען פלעגען זיך בלוטיג שלאָגען וועגען אַ שטיקעל ברויט, אַרויסרייסען ממש פון ציינער דעם ביסען פון מויל, מען פלעגט קייען חיי, לעדער, אויפקלייבען פערשידענע שפּייז־אָפּפאַל און רעשטלעך פון פערפוילטע גריגענע. די אלמנה פון כהן גדול יהושע בן גמלא, — אַז די מיוחסת און פאַרנעהמסטע פרוי פון גאַנץ ירושלים. פאַר וועלכער מען פלעגט אויסלעגען דעם וועג מיט „שטיחים ומרבדים" — מיט טעפּיכער און שיפערס, בעת זי פלעגט געהן פון איהר הויז צום בית־המקדש, אַז זי פלעגט איצט שוין נישטערן און מיסט־קאַסטענס, כדי צו געפינען עפּעס אַ שטיקעל אָפּפאַל פון שפּייז!

עס האָבען זיך אויך געפונען מוסרים, וואָס פלעגען זיך אַרויסרייסען פון שטאָט, צו זוכען וועלכע עס איז לעבענס־מיטלען, אָבער זיי האָט ערוואַרט בלויז אַ זיכערער טויט. צווישען דעם רוימישען מיליטער האָט זיך פערשפּרייט אַ קלאַנג, אַז די יודען שלינגען אַראָפּ גאָלדענע מטבעות, כדי זיי צו בעהאַלטען פון שונא, און אַז פלעגט מען מאַכי אַלע געכאַפּטע אויפ'ן אָרט הרג'ענען, אויפשניידען זייערע לייבער און זוכען אין די געדערים די גאָלדענע מטבעות..

נאָכדעם, ווי טיטוס איז געוואָר געוואָרען, ווי גרויס ס'איז די הונגער־נויט, איז ער צוגעטראָטען צו שטורמען די מויערן. די ערשטע מויער איז איינגעפאַלען, אָבער צום ערשטוינען פון די רוימער האָבען זיי אָנגעטראָפען אויף אַ צווייטער, וועלכע יוחנן האָט געלאָזט אויפבויען בעת דער בעלאַגערונג. נאָך אַנ'אָנשטרענגענדען קאַמף איז דעם שונא ענדליך געלונגען דורכצוברעכען אויך די צווייטע מויער און אַזוי אַרום זיך צו דערנעהנטערען צום „הר הבית".

יוחנן און זיינע מיטקעמפער האָבען זיך פערשאַנצט אין פאָרהויף פון'ם בית־המקדש (עזרה). די רוימער האָבען זיך אויך דאָרט אַריינגעריסען, זיי זענען אָבער געוואָרען אָפּגעשטויסען מיט גרויסע מענשען־פערלוסטען. טיטוס האָט זיך געמוזט צוריקציהען, נאָר ער איז געבליבען פעסט אויף דער פריהער איינגענומענער פּאָזיציע פאַ'ן הר־הבית.

שטעהענדיג אויף אַ הויכען באַרג און זעהענדיג אַרומגעבויט מיט הויכע, שטאַרקע מויערן, האָט דער בית־המקדש מיט זיך פאָרגעשטעלט אַ שטאַרקע פעסטונג. אין אינערליכען טייל פון בית־המקדש האָבען זיך געפונען אַ רייה הויכע זיילען, וואָס האָבען געקענט דיינען אַלס שוץ פאַר'ן יודישען מיליטער. אחוץ האָבען זיך טאַקע פערזאַמעלט יודען מיט זייערע בעסטע קעמפער'ס, און פון די דעכער פון בית־המקדש האָבען זיי געוואָרפען אויף די רוימער שטיינער, פיילען און ברענענדע פאַקלען.

זעהענדיג, אַז אפילו דורך אויסהונגערונג קען ער די העלדישע יודישע קעמפער נישט אָפּשוואַכען, האָט טיטוס איצט שוין בעשלאָסען זיך אויך בענוצען מיט פייער. אויף זיין בעפעהל האָבען די רוימער אָנגעצונדען דאָס מיט זילבער בעשלאָגענע האָלצערנע טויער. דאָס מעטאַל איז צושמאָלצען געוואָרען, דאָס האָלץ האָט אָנגעהויבען ברענען, און דאָס פייער האָט אַרומגענומען די איבעריגע טיילען פון דער מויער. אַזוי אַרום איז פריי געוואָרען דער צוטריט צום ערשטען פאָרהויף (שער ההיצון) פון בית המקדש. די יודען האָבען זיך דערווייל צוריקגעצויגען אין צווייטען הויף (שער הפנים). דאָס איז געשעהן אינ'ם אַכטען טאָג אין חודש אב.

צומאָרגענס האָט טיטוס אָפּגעהאַלטען אַ קריגס־ראָט, וואָס עס זאָל געשעהן מיט'ן בית המקדש. אַ טייל פון זיינע יועצים זענען געווען דערפאַר, מען זאָל פולשטענדיג פערניכטען דעם בית־המקדש, כדי אַרויסצונעהמען ביי די יודען זייער גלויבען אין דער אונצערשטערבאַרקייט פון זייער הייליגטום ד ואיבריגע מקורבים (און ווי דער יוסיפון שרייבט, אויך טיטוס אַליין) האָבען געשטימט צו דערהאַלטען דעם „בנין מפואר", וואָס איז געווען בערימט אין דער גאַנצער וועלט דורך זיין פּראַכט און גראַנדיעזען אויסדרוק. די דאָזיגע מיינונג האָט אַפילו לכתחלה געראָט נ'רה געווען, אָבער בעת עס האָט זיך ווידער אָנגעהויבען דער שטורם, האָט אַ מחנה רוימישע סאָלדאַטען מיט ברענענדע פאַקלען זיך אַריינגעריסען אין „שער התיכון" און פון דאָרט אַרויס, דורך אַ פענסטער אַריינגעוואָרפען די ברענענדע פאַקלען אין אינערליכען טייל פון'ם בית־המקדש. און באַלד איז טאַקע דער הערליכער בנין געשטאַנען אין פלאַמען.

דאָס איז געשעהן דעם ניינטען טאָג אין אב.

איצט האָט זיך אויך אָנגעהויבען די בלוטיגסטע, דערצירענדע שלאַכט, וועלכע האָט דערפיהרט צום פערליערען אונזער פּאָליטישער זעלבסטשטענדיגקייט. צווישען די ברענענדע טיילען פון בית־המקדש זענען די יודען אַרומגעלאָפען פערצווייפעלטע, נישט געפינענדיג קיין אויסוועג, זעהענדיג פון אַלע זייטען אָפּגעשניטען פון די מויערן.

ווער עס איז אויסגעריסען און אַריינגעפאַלען אין די הענד פון די רוימישע סאָלדאַטען, איז אָהן רחמנות געוואָרען דערהרג'עט: גרויס און קליין, בעוואָפענטע און אונבעוואָפענטע, סיי די, וואָס האָבען זיך אַליין אונטערגעגעבען, סיי יענע, וואָס האָבען ביז'ן לעצטען אָטעמצוג העלדיש זיך געוועהרט.

אַ גרויסע צאָהל יודען זענען פרייוויליג אַריינגעשפּרונגען אין די פלאַמען, כדי אויסצומיידען דעם טויט פון שונא'ס האַנד און אונטערצוגעהן צוזאַמען מיט'ן נאַציאָנאַלען הייליגטום.

בלויז אַ קליין הייפעלע יודען איז געווען געלונגען זיך דורכצורייסען דורך די רייהען פון די רוימישע זעלנער און צו אַנטלויפען פון די ברענענדיגע חורבות. צווישען די אַנטלאָפענע איז געווען דער אָנפיהרער פון די יודישע „אויפשטענדיגע" יוחנן גוש־חלב מיט אַ טייל פון זיינע געטרייע קריגס־לייט: זיי האָבען זיך געראַטעוועט אויף דעם נאָך נישט געשטערטען אויבערשטען טייל פון שטאָט, וואָס איז געווען העלדיש געשיצט דורך שמעון בן־גיורן.

נאָכדעם ווי דער בית־המקדש איז פערברענט געוואָרען, איז טיטוס אויסגערופען געוואָרען אַלס „אימפּעראַטאָר" ד. ה. אָבער — בעפעהלס־האָבער, און צום צייכען פון דאַנקבאַרקייט און אָנערקענונג האָט טיטוס פון זיין זייט דערלויבט דער רוימישען חייל צו רויבען און פּלינדערן די איינגענומענע טיילען פון ירושלים.

דעם נאַטשאַלניק'ס קינות

(אַ מעשה לכבוד תשעה באָב)

האָרט ביי דעם שמאָל טייכעל סטריקאָווקע, צווישען מאָהילעווער און טשערניגאָווער קרייז, שטעהט זיך אַ פּאָר הונדערט יודישע משפחות

דער קליינער אָבגעזונדערטער קיבוץ, מיט דעם נאָמען סטריקאָוו (נאָך דער טייכעל) בעשטעהט בלויז פון יודען און שטעלט מיט זיך פאָר אַ מין אָבגעזונדערטע יודישע געטאָ וואָס האָט זיך געבילדעט אין די צייטען פון דער בוילת דער איינציגער קריסט קורילקע, וואָס ער פיהלט די פונקציע פון שבת גוי און נאָר גוי להבדיל איז אויך אַזוי פערראָדיש, אַז עס איז איהם שווער צו דערקענען.

מיט פּאָליציי, נאַטשאַלסטוואָ וכרומה קומט סטריקאָוו ווייניג און פערקעהר און אָגב נויטיגען זיי זיך אפשר ווייניג אין דעם דערפאַר, ווייל אַלע סכסוכים ווערען דאָרט בשלום ערלעדיגט דורך אַ בית דין, בררות און דאָס שטעטעל פיהלט זיך גאָר נישט שלעכט ביי די דאָזיגע אומשטענדען.

יעדען מיטוואָך קומט דאָרט פאָר אַ קליין מערקעל; פון וואָס דאָס שטעטעל ציהט זיך איהר הויפּט חיונה דעמאָלט קומט אויך אַהער דער „סטאַנאָווי". אַ זיין איינגענעם שטאַרק אָבגעריבענעם שעפּסען פעלץ סיי ווינטער סיי זומער מיט דער קעלעבריוער פלעכעל אויף דער ברוסט. אָבער אָבער ער בעמיהט זיך צו געהן מאַכען אָרדנונג און שטעטעל, און מען איהם מכבד מיט אַ תנופה שער כוסה און בעקומענדיג נאָך דערצו אַ פּאָר רובעל געהט ער זיך אַוועק צוריק און „וואָלאָסט" אַ בגילופינגרינגער, שאָקלענדיג זיך אונגאַנציגן.

לכל זמן — און דאָס שטעטעל איז ענדליך דערהויבען געוואָרען צו האָבען אַ שטענדיגען נאַטשאַלניק.

דער פריסטאַווינגער מיטעלוואוקסינער פּאַרשוין, מיט די ביזע ליפערדיגע אויגען, שאַרפער, עטוואָס פערזענער נאָז און דינקע וואָנסעס, ווען עס איז אים בערגעוועבען די הערשאַפט איבער דעם שטעטעל, הייסט סעמקע סאָטניק.

די ערשטע צייט האָט זיינער דברימאָן נאָר געטראָגען אַ היטעל מיט אַ קאָקאַרדע, ביז ער האָט זיך אונגאַנצען אָנגעטאָן מעשה „אוריאַדניק" אין הויזען מיט רויטע לאַמפּאַסען, שפּאָרען, אַ שווערד וכרומה. ווי מען שמועסט האָט ער אפילו אַלס פּראָסטער „סאָטניק", אויף דעם נישט קיין רעכט, זיין „נאַטשאַלניק" אָבער, דער „סטאַנאָווי פּריסטאַוו", ביי וועמען ער האָט שטאַרק גושא חן געווען פאַר זיין אונטערגעבענהייט, מאַכט זיך דערפון נישט וויסענדיג און לאָזט איהם טון. וואָס ער וויל.

סעמקע ווערט „טעטוניג"; ער שרייט, פילערט, בעזוערט זיך אויף יודיש. רוסיש מאַכט פּראָטאָקאָלען פאַר אומריינקייט און מקוה, מרחץ און גלאָט אין די הייזער, הויפען און די איינוואוינער האָבען פון איהם צו זינגען און צו זאָגען

צו אַלע צרות ווערט מען געוואוינט, און די סטריקאָוו'ער בירגער האָבען זיך שוין אַביסעל צוגעפּאַסט צו זיין „רעושים". מילא, יודען זענען איבערגעקומען גרעסערע טעשיקעגישען, וועלכע זיי אויך איבערלעבען.

פאַר זיי איז גרונ סעמקע אַליין אַ מין רעטעניש. מי הוא זה ואי זה הוא — ווער איז ער, וואָס איז ער פון וואַנען איז ער געקומען? זאָל ער זיין אַ פּראָסטער ערל, מאַ פון וואַנען קען ער יודיש רעדען און ווייסט אַלע יודישע מנהגים, ווערענדיג אַזוי די כפרות נאָך אַ יודיש געפילטע שטיקעל פיש, נאָך טשאָלענט, קוגעל און איבערהויפּט נאָך די פסח'דיגע מאכלים.

זאָל ער זיין אַ יוד? אויב, ערשטענס, ווי קומט אַ יוד צו דערגרייכען אַזאַ הויכע מדרגה צו ווערען סאָטניק, והשנית טוט ער דאָך כל דבר אסור: חוץ דעם וואָס ער איז מחלל שבת בפרהסיא, עסט ער חזיר און טוט נאָך אַזעלכע בעמיאוסע זאַכען, וואָס מען קען נישט אַרויסברענגען דורכ'ן מויל. פּלוצעם, אַליזאָ, אַז ער איז אַ משומד להכעיס, קענען

(ענדע — זייט 8)

דאָס הייליגע ירושלים

די שטאָט און די מענשען

אַ פערגלייך מיט תל־אביב. - די זעלביגע יודען, אָבער דאָס לעבען איז אַנ'אַנדערס. - די געשעפטען און די קרעמער אין דער „הייליגער שטאָט"

פון י. ד. בערקאָוויטש

ירושלים איז אַזוי אַנדערש פון תל־אביב, אַז ביי אייער ערשטען אַריינפאָהרען האָט איהר דעם געפיל, ווי איהר וואָלט אַריינגעקומען נישט אין אַ [illegible] דער שטאָט, נאָר אין אַ אַנדער לאַנד.

קודם כל — די לופט. נאָך די שאַרפע, גליהענדיגע יונג צעפלאַקערטע תל־אביבער היצע, וואָס רייצען אייער געמיט און אָטעמען אויף אייך מיט יונגער, שטאַרקער בערוישונג, נעמט אייך אויף ירושלים מיט איהר געמילדערטען ריין געלייטערטען קלימאַט, ווייך און געמיטליך, גלעט אייך דעם פּנים מיט קילע באַרגיקע זויגע ווינטלעך, ווי אַ גוטע אַלטע מאַמע. די לופט אין ירושלים איז דורכזיכטיג קלאָר, נאָך קלאָרער און דורכזיכטיגער ווי אין תל־אביב איהר טרינקט, ווי אַ אַלטען געאַבדעלטען ווין. איהר ווערט אָבער פון איהר נישט בערוישט, נאָר פּאַרחלומט, אַרויבערגעטראַגען און ווייטע זעאונגען און טיפע טראַכטונגען. די זון אין ירושלים ברענט העל און שטאַרק, נאָך העלער און שטאַרקער, ווי און תל אביב. זי בראָט אָבער נישט, נאָר זי באַקט. זי באַקט אייך אין קאָפּ מיט טרוקענער באַרגיקער זונקער היץ און שלאָגט אייך אין נאָז מיט אַ איבערגעברענטע אַלט געווירצטען דינעם ריח, וואָס זי ציהט אַרויס פון די אָנגעגליטע אַלטע שטיינערנע ווענט און פון די פערבאַקטע אַלטע מאַכוקע בערג און טאָלען. דאָס איז יענער אויסטערלישער זונקער ריח, וואָס איהר ווייסט נישט, וואו האָט איהר אים אַמאָל שוין געהערט צי און אייער ווייטער קינדהייט, אין אַ זומערדיקען ערב שבת נאָכמיטיג, ערגעץ ביי אַ פערוואַקסענעם פלויט מיט קריכענדיגען האָפּען צי אַפּשר נאָך אין אייער ווייטער קינדערישער פאַנטאַזיע, בעת איהר האָט געלערנט חומש און געגען די הייסע, זונקע „פּלייגען פון ממרא"?..

און די ירושלימער אַלטע גאַסען און הויפען, די ירושלימער הויך און טיף צעוואָרפענע בערג און טאָלען — ווי אַנדערש זיי זענען פון די יונגע מאָדערנע גאַסען און הייזער אין תל אביב, פון איהרע ברייטע און ווייט צעשטראָלטע גאָלדענע זאַמד פעלדער. די ירושלימער גאַסען און טראָטואַרען זענען דאָס רוב געברוקירט מיט די אָרטיגע סרום גע־דאַקטע און גלאַט פּאָלירטע שטיינער. איהר גייט אַרויף און גייט אַראָפּ אין די הויפען אויף אַ טרעפּ, וואָס זענען געבויט פון די זעלבע סאָלידע קאַלכיגע שטיינער. איהר זעהט פאַר זיך די הויכע געמויערטע פאַרהאַנגען, די ווענט פון אַלטע און נייע הייזער, — אַלצדינג איז פעסטער געבעלעכער שטיין. שטיין, אַרויסגעוואַקסען פונעם אַלטען שטיינערדיגן זונקע פאַרבינקען באָדען. שטיין — דאָס איז דער עלעמענט פון ירושלים. וואוהין איהר קערט זיך און ווענדעט זיך — טוט מען און שטיין. יודישע און אַראַבישע אַרבייטער פּיקן און האָקן מיט שטיינער, שלעפּען מאַטשקעס מיט שטיינער, האַקען און זעגען און פיילען און מויערן אין שטיינער; און דער קלאָרער זונקער לופט שטייט אַ דינער ווייסער שטיינערנער גרויל, און אַ דינער ווייסער שטיינערנער שטויב ליגט זיך אויף הייזלעך, אויף פּלעצער, אויף בערד און אויף בוימער, וואָס וואַקסען אַרויס דאָ ביי דער זייט טאַקע פון דעם זעלביקען מיט שטיינער, הינטער הויכע שטיינערנע ווענט פון ירושלימער פעסטונג מעסיגע הויפען און אַז איהר קוקט אַרויס פון אַ פענסטער אויף אַ געל־פאַרטריקענטען, זימערדיגען פערבאַקטען ירושלימער באַרג, וואָס שטייט און מינען שטאַט ווייסט און הויך פערחלומט אין די לוכטיגע הימלען, — זעהט איהר ווידער שטיינער. שטיינער צעשאָטענע אויף די משופּעדיגע נאַקעטע זייטען, שטיינער צעשאָטענע אויף די משופּעדיגע נאַקעטע זייטען, שטיינער צעוואָליגערטע אין טיפען שטייבקען טאָל, שטיינער איינזאַם בעלויכטענע אויף דער קיילעכדיגער זונקער הויך, — צעזייטע, פערטרויערטע, פערשטומטע עדות פון חורבן ירושלים. אַמאָל דאַכט זיך אייך, אַז דער חורבן קומט נאָך ערגעץ פאָר און די שטיינער האַלטען אין מיטען אַ קלאָג. און אַמאָל דערפיהלט איהר מיט די פער פערוואונדערונג די ווייטקייט פון דורות, וואָס קוקט דאָ צו אייך אַזוי נאָהענט, אַז איהר קענט זיי גרייכען מיט דער האַנט, און ווייל מאָל טרעפט זיך. עס בעפאַלט אייך אַ שווערער געדאַנק אַזוי שווער, ווי די שווערקייט פון די שטיינער. אַז די אַלטע פּראַכטיגע שטאָט ירושלים איז געמשפּט געוואָרען פון אַ גרויזאַמער האַנט מיט דער אַלטער שוידערליכער ביבלישער שטראָף — לעבעדיק פערשטיינט צו ווערען...

אויך די יודישע בעפעלקערונג פון ירושלים זעהט אייך אויס גאַנץ אַנדערש, ווי די וואָס אין תל־אביב. אַנדערע פּנימער, אַנדערע מאַניערען און אַנ'אַנדער בעציהונג צו זאַכען, — כאָטש דער אידעאַל איז איינער און די שטרעבונגען זענען די זעלבע: בויען דאָס לאַנד פון די אבות, אויפלעבען אַ יודישען ישוב. דער צוגאַנג איז אָבער אַ אַנדערער און דער טעמפּאָ איז אַנדערש תל אביב נעמט אויף פון זיך אַליין. ירושלים לעבט מערסטענס מיט איף פון זיך אַליין. ירושלים לעבט מערסטענס מיט זכות אבות. תל אביב שטייט נאָך ביים אָנהויב; ירושלים האַלט שוין לאַנג און מיטען (דעם אָנהייב האָט פאַר איהם געמאַכט דוד המלך, בעת ער האָט אָפּגעקויפט פון ארונה היבוסי דאָס ערשטע שטיקעל פּלאַץ, אויף וועלכען די שטאָט האָט זיך אָנגעהויבען בויען). תל אביב איז יונג בעגייסטערט, רייסט זיך אַרויסצובויען מיט אַמאָל איהר פולע ענערגיע און אַלע איהרע פעהיגקייטען; ירושלים איז מיושב'דיג איינגעהאַלטען שפּאָרעוודיק און איהרע כוחות. תל־אביב איז שטאָלץ דערמיט, וואָס זי אַליין שאַפט איהר געשיכטע; ירושלים צוט איהר שטאָלץ דערפון, וואָס די גרעסטע העלפט פון איהר געשיכטע האָבען ביי איהר שוין געשאַפען די פריערדיגע (אַפילו וואַסער טרינקט ירושלים פון די „ברכות שלמה" — פון די רעזערוואַרען, וואָס שלמה המלך'ס אינזשענערן האָבען אַמאָל פאַר איהר בעזאָרגט). תל אביב האָט ליב דאָס נייע, ירושלים האָט עס אַפשר אויך נישט פיינט, אָבער בעדעקט עס מיט'ן אַלטען. די תל אביבער יוגענד זענען אָפּגעטוער; די ירושלימער יוגענד זענען דאָס רוב ציוניסטישע בעאַמטע. די תל־אביב'ער בעלי־בתים זענען יודיש־דעמאָקראַטיש; די ירושלים'ער בעלי־הבתים האַלטען זיך יודיש־אַריסטאָקראַטיש און פיהלען זיך געשמייכלט, ווען מען בעטיטעלט זיי אפילו אויראָניש מיט'ן אַלטען אַריסטאָקראַטישען טיטול „יקירי ירושלים" תל־אביב שניידט זיך אַמעריקאַניש; ירושלים בלאָזט זיך ענגליש. דער תל־אביב'ער אַלטער מעיאָר איז ריין־געגעלט; דער ירושלים'ער יונגער וויצע־מעיאָר (דער מעיאָר אַליין איז דאָרט אַנ'אַראַבער), טראָגט אַ בערדעל. תל־אביב שוי־פענצטערן פערנעמען אַנ'אויג; ירושלים'ער שוי־פענסטערן זענען דאָס רוב פערשטויבט, כאָטש סחורה קריגט איהר און די קליינען פון דאָס בעסטע. דער תל־אביב'ער קרעמער בעגעגענט אייך שטעהענדיג און אַנ'אָפענעם ספּאָרטישען העמד און מיט פערקאַטשעטע אַרבעל, און פערקויפט אייך דאָס, וואָס איהר ווילט; דער ירושלים'ער קרעמער נעמט אייך אויף זיצענדיג, און אַ שוואַרצען ליוסטרונענעם פּידזשאַקעל און אין אַ ווייסען קאַלנער, און פערקויפט אייך דאָס, וואָס ער האָט. דער תל־אביב'ער בעי־גריסט אייך קורץ: „שלום!"; דער ירושלים'ער מאַכט דאָס גאַנץ אָפּט אַביסעל לענגער: „שלום וברכה וכל טוב סלה!" (פרידען און בענטשונג און אַלע דאָס גוטס אייביג)..

דערפאַר פערמאָגט ירושלים אַ רייכען אויסוואַהל פון אַלערליי יודישע טיפּען און אַלערליי יודישע טראַכטען (קליידונגען) — דאָס וואָס תל אביב קאָן קיינמאָל נישט האָבען. איהר געפינט דאָרטען נישט נאָר אַ פולשטענדיגען קיבוץ גליות — אַ זאַמלונג פון כל־המינים יודען פון אַלע גלות־לענדער אויף דער וועלט, נאָר עס מאַכט אַמאָל אויף אייך דעם איינדרוק ווי אַ יודישער צוזאַמענקום פון פערשיעדענע דורות. אַזאַ קאָלירטע אויסשטעלונג פון שאַרף־געשניטענע יודישע קעפּ, נעז און ליפּען, פון רייכע בערד און פאַנטאַסטישע פּאות, פון שבת'דיגע זיידענע קאַפּאָטעס, פון שניי־ווייסע, רויטע, גאָלדפאַרביגע און געל־געשטרייפטע זיידענע זשופּיצעס פון כל המינים היטלעך, קאַפּעלושען, שטריימלען פעסקעס און טורבאַנען, פון פאַרביגע וועבערשע שאַלען, זיידענע פאַטשיילעס, קאַפּאָטכלעך, שטערנטיכלעך, און ברוסט־טיכלעך — קאָנט איהר זעהן נאָר שפּאַצירענדיג שבת אין די יודישע קוואַרטאַלען פון ירושלים אויך תל־אביב האָט אין זיך אַריינגענומען יודען פון אַלע ווינקלען פון דער ערד; נאָר תל־אביב האָט זיי אַלעמען גיך אַסימילירט. — געשאַפען פון זיי כמעט איין מאָדערנעם טיפּ, אַזוי אַז ס'איז שוין אַמאָל שווער אָפּצוטיילען אַ שבת'דיג אויסגעפּוצטען תימנער בחור און אַ פיינעם שניפּס מיט פיינע געלע שוך פון אַ שוואַרץ־אָפּגעברענטען ליטווישען בחור אין דעם זעלבען שניפּס מיט די זעלבע שוך. און אַז ס'האָט איינמאָל

(ענדע זייט 6)

לאדז
3. אויגוסט 1930.
זון אויפג. גג: 3,54
זון אונטערג. גג: 7,24

זונטאג,
ט'
מנחם-אב תר"ץ
פ' דברים

טאג-כראניק

שטרענגע סאניטאר-קאנטראל אין די געוועלבער

(§) די וואך הויבט אן די סאניטאר-אפטיילונג אדורכצופיהרען א גענעראל-קאנטראל אין די געוועלבער צי זיי דאלפען זיך בעת די סאניטאר-היגיענישע פארשריפטען אין די געוועלבער. די געוועלבער, וואס זענען עובר אויף די פארשריפטען וועלען זעהר שטרענג בעשטראפט ווערען.

נאכט-דיושורען אין די אפטייקען

ס. עפשטיין, פעטריקאווער 225; ט. נאמאיעווסקי, פעטריקאווער 95; מ. ראזענבלום, צגיעלנאַ 12; גארפֿיין, וואלטשאנסקא 54; י. קאפערצווסקי, נאוואמיעיסקא 15.

ארעסטירט 2 געפערליכע גנב'טעס אין לאדז

די גנב'טעס האבען זיך פארגעשטעלט אלס די פרויען פון בעקאנטע לאדזער אינדוסטריעלער און דאקטוירים

דעמאסקירט פון א געהיים-אגענט פערשיטען זיי איהם די אויגען מיט זאמד

(§) זייט א געוויסער צייט גראסירען אין די לאדזער געשעפטען אפאר זעהר געשוקטע גנב'טעס וועלכע קומען אריין קויפען סחורה און ווען זיי געהען אוועק, בעמערקט מען ערשט, אז עס פעהלען פיל זאכען פון געשעפט. די ראפינירטע גנבטע'ס האט מען בשום אופן נים געקאנט כאפען. יעדעס מאל האבען זיי זיך אזוי געשוקט פארשטעלט, אז אריינקומענדיג אין געשעפט האט מען געקענט מיינען, אז מען האט צו טון מיט די עלעגאנטסטע דאמען פון דער לאדזער הויכער געזעלשאפט, און קיינעם האט נישט געקענט איינפאלען, אז דאס זענען גאר גאנץ געוועהנליכע גנב'טעס, וואס ווילען אראפ'לקח'נען א רעשט סחורה פון טיש אראפ.

די פאליציי האט א לאנגע צייט געזוכט די דאזיגע „דאמען", אבער אהן שום ערפאלג.

נעכטען זענען זיי דורך א רעגעם צופאל ענטדעקט געווארען

א געהיים-אגענט, וואס איז געגאנגען אויף לאנקאווא גאס האט בעמערקט עפעס 2 רייך-געקליידעטע דאמען שפאצירן נעבען קונדערמאן'ס פעלדער. דאס געהיים - אגענט איז די דאזיגע מעשה פארגעקומען פערדעכטיג. ווי קומט עפעס דא אהער, אויף דעם ארט אזעלכע רייך-געקליידעטע דאמען. איהם איז די מעשה ארויסגעקראכען אין קאפ אריין און ער האט זיי אנגעהויבען נעהער צו אבסערווירען. די דאמען האבען בעמערקט, אז מען שפירט זיי נאך. און א געוויסען מאמענט זענען זיי אריין אויף א הויף פון לאנקאווא. דער געהיים-אגענט איז געבליבען שטעהן פון דער ווייטענס זעהן, וואס וועט עס ווייטער זיין. עס געדויערט נישט לאנג, און פון הויף קומט ארויס א רייך געקליידעטע דאמע, אבער א גאנץ אנדערע פון די, וואס ער האט פריהער געזעהן. די דאמע האט געטראגען גאנץ אנדערע קליידער און אנ'אנדער הוט, הכלל, א דריטע רייכע דאמע. דער געהיים-אגענט איז געבליבען שטעהן געפלעפט. און א פאר מינוט ארום קומט ווידער ארויס א דאמע און ווידער א גאנץ אנדערע פון די, וואס ער האט געזעהן אריינגעהן. די ביידע דאמען זענען זיך רוהיג געגאנגען איפ'ן טראטואר אין דער ריכטונג צו דער בענעדיקטע.

דער געהיים-אגענט האט זיי אבער נישט נאכגעלאזט, און בעשלאסען זיי ארויסצולעגיטימירען. ער איז צו זיי צו און זיך געהייסען ווייזען די דאקומענטען.

ווי די דאמען האבען דאס דערהערט, האבען זיי איהם אנגעהויבען שטארק צו זידלען. ווי עס קומט צו איהם אזא חוצפה צו פערטשעפען אזעלכע 2 הויכע דאמען פון דער לאדזער געזעלשאפט. דערביי האט איינע געזאגט, אז זי איז די פרוי פון בעקאנטען אינדוסטריעלער סטעמפקאווסקי און די צווייטע — די פרוי פון דאקטאר בארווינסקי.

דער געהיים-אגענט איז געבליבען שטעהן, ווי אנ'אפגעצוואוגענער און נישט געוואוסט וואס ווייטער צו טון. דאן האט ער זיך מיישב געווען, אז אפילו אזעלכע 2 הויך-געשטעלטע דאמען מעגען איהם אויך ווייזען די דאקומענטען. און ער האט, נישט קוקענדיג אויף זייערע זידלערייען ווייטער פון זיי געפאדערט, אז זיי זאלען זיך אויסלעגיטימירען.

דאן האבען די דאמען אויפגעמאכט די האנד-בייטלען, ווי זיי וואלטען געוואלט ארויסנעהמען די דאקומענטען, און ארויסלאזענדיג פון דארט א גארשקע זאמד, האבען זיי איהם א שאט געטון אין די אויגען אריין. דער אגענט איז שיער נישט בלינד געווארען פאר ווייטאג, אבער אפגעלאזט האט ער זיי נישט. ער האט זיי אנגעהויבען צו יאגען און ביי ראג ליבאווע און בענעדיקטא האט ער זיי געכאפט און אפגעפיהרט אין קאמיסאריאט. דארט האט זיך ארויסגעוויזען, אז דאס זענען די זעלבע 2 דאמען, וואס ער האט געזעהן אריינגעהן אויפ'ן הויף אויף לאנקאווא גאס. זיי האבען בעמערקט, אז מען שפירט זיי נאך, זענען זיי אריין אין דער אובוקאציע פון דערמאנטען הויף און אויף דער שנעל זיך איבערגעטון אין אנדערע קליידער, וואס זיי האבען שטענדיג מיט זיך געטראגען און זיך אנדערש פארקטעריזירט. די צוויי עלעגאנטע דאמען זענען טאקע דאס די „שאפענפעלדערינס", וואס האבען אזא לאנגע צייט גראסירט אין די לאדזער געשעפטען. איינע פון זיי איז א געוויסע מאריאנא גנוזשינסקא פון קאלי ביי לאדז, און די צווייטע — יאנינא שלידזשינסקא פון זשעלאזנא 31. וועלכע איז שוין 6 מאל בעשטראפט געווארען פאר גנבה.

די רוטינירטע „שאפענפעלדערינס" האט מען איינגעזעצט אין תפיסה אויף קאפערניק-גאס.

—:0:—

אויף לאדזער טעמעס

הפקרות אויף דאטשעס

אין דער געגענד פון ווישניאווא-גורא איז די טעג אויסגעפיהרט געווארען א כוליגאנישער אנפאל אויף יודישע ליעטניקעס. דאס איבערפאלען און דאס טעראריזירען די איינוואוינער אויף די דאטשעס ארום לאדז איז נישט קיין נייעס. יעדען זומער, ווען די פויערים האבען שוין דאס דירה-געלד אין די קעשענעס, ווען די ליעטניקעס זענען שוין „אויסגעמאלקען" בעמיהט מען זיך, וואס גיכער פטור צו ווערען פון דער „כאלאסטע". דאס ווערט געטון מיט א געוויסער כוונה: אנהויב זומער-סעזאן פערדינגען די פויערים זייערע וואוינונגען די ליעטניקעס און אליין ציהען זיי זיך אריין אין א שטאל. אזוי לאנג, ווי דער פויער האט נישט דאס געלד אין דער קעשענע, מוז ער „שטערפיען", ווי נאר ער האט דאס דירה-געלד, בעמיהט ער זיך מיט כל ערליי שויקאנעס וואס פריהער ארויסצוזאגען די ליעטניקעס.

יעדען זומער הערען מיר די זעלבע מעשיות: איבערפאלען, שלעגערייען, איבערפאלען, און דאך, און דאך האבען די שטאטישע מענשען א קורצען זכרון. פון איין זומער צום צווייטען פערגעסט מען, און קומט נאר אן דער חודש מערץ, לויפט מען צום פויער מיט'ן „זאדאטעק".

די פויערים און ווילע-בעזיצער זענען פעראנטווארטליך פאר דער רוה און זיכערקייט פון די דאטשע-איינוואוינער. די פויערים און ווילע-בעזיצער מוזען איבער די זומער-חדשים זארגען ס'זאל זיין א גענוגענדע שטארקע פאליציי-שמירה. און די קלענערע דאטשעס-ערטער דארפען די פויערים ארגאניזירען א געהעריגע שמירה פון צווישען זיך גופא. דאס לעבען און פערמעגען פון די דאטשע-איינוואוינער טאר נישט געלאזט ווערען אויף הפקר!

—ושאו—

שרעקליכער טויט פון 2 פרויען

איינע װארפט זיך אונטער די רעדער פון צוג. און די צווייטע ווערט איבערגעפאהרען דורך א טראמוויי

פרייטאג פריה האט דער טראמוואי וואס איז געפאהרען פון זגיערזש קיין לאדז איבערגעפאהרען אויפ'ן וועג א פרוי, וואס האט געפיהרט א קיישעל היהנער אין שטאט אריין. די אומגליקליכע פרוי איז געשטארבען אויפ'ן ארט. קיין דאקומענטען האט מען ביי איהר נישט געפונען.

* * *

די פאסאזשירען, וואס זענען פרייטאג מיטאג-צייט געפאהרען מיט דער באהן פון ווארשא קיין קאליש זענען געווען עדות פון אנ'שרעקליכען זעלבסט-מארד פון א פרוי, וואס האט זיך געווארפען אונטער די רעדער פון לויפענדען צוג.

ווען דער צוג האט זיך דערנעהנטערט צו לאדז, איז פון דער סרעבזשיוסקא גאס אנגעלאפען א פרוי און גלייך ארויף אויף די שינעס, ווארפענדיג זיך אונטער'ן לאקאמאטיוו. ווען דער צוג האט זיך געשטעלט איז שוין די פרוי געווען צושניטען אויף שטיקער.

די זעלבסטמערדערין איז א געוויסע סטעפאנסקא פון שענקיעוויטש-גאס 27.

—0§0—

2 לאדזער יודען

פערשוואונדען געווארען די פאריגע וואך

מיטוואך פֿמ. איז ארויסגעגאנגען פון זיין וואוינונג אויף קושטשאווא 6 (ראדאגאשטש), דער 68-יעהריגער יוד דוד שעיה יאבלאמעק און איז ביז היינט נישט צוריקגעקומען אהיים.

ווער עס ווייסט עפעס פון איהם ווערט געבעטען צו מעלדען זיין זוהן בער יאבלאמעק, זשוראווא 9, (ראדאגאשטש).

דער פערשוואונדענער האט א לאנגע גרויע בארד, געהט אנגעטאן אין א ציינענע כאלאטעל, טראגט שטיוועל, א יודיש היטעל און איז אביסעל פער'ש-פרה'שהורה'ט.

* * *

פרייטאג 10 פריה איז דער 70-יעהריגער פנחס משה ליטעווסקי פון פאיפער גאס 9 אוועקגעגאנגען צאהלען א וועקסעל און מעהר נישט צוריקגעקומען.

דער פערשוואונדענער איז פון מיטעלען וואוקס, האט א לאנגע גרויע בארד, טראגט א געהאקטע קאפאטע.

—:0:—

אויסוואורף בעפאלט איד. מיידעל אין אנדזשעוו און וויל זי פערגוואלדיגען

דאס מיידעל פערשיט איהם די אויגען מיט זאמד און ווערט אזוי ארום ניצול פון זיינע הענד

ערשט מיט א פאר טעג צוריק האבען מיר געמעלדעט וועגען א כוליגאנישען אנפאל אויף א יודיש געוועלב אין סטרוזשעוו, און שוין אלארמירט מען אונז וועגען א נייעם אנפאל, דאס מאל אין אנדזשעיעוו און אויף 2 לאדזער יודישע מיידלעך העלענא רובינשטיין און דארא ראזענצווייג.

די צוויי מיידלעך האבען אוונד שפאצירט אויפ'ן שאסע. פלוצלונג איז צו זיי צו עפעס א בערשוין און זיי פערטשעפעט. העלענא רובינשטיין איז געלונגען צו אנטלויפען, אבער איהר חבר'טע, דארא ראזענצווייג האט דער אויסוואורף אנידערגעווארפען אויף דער ערד און זי געוואלט פערגוואלדיגען. דאס מיידעל האט מיט איהם פערצווייפעלט געקעמפט. זי האט איהם געביסען מיט די ציין און ענדליך האט זי א כאפ געטאן א גארשקע זאמד און איהם א שאט געטון אין די אויגען אריין, דאס האט זי אפגעראטעוועט. דער אויסוואורף האט זי א מאמענט בעפרייט פון זיינע איזערנע הענט און זי איז אנטלאפען.

דעם אויסוואורף האט מען נישט געכאפט.

—0§0—

א מאמע פון צוויי קינדער

פערליבט זיך אין איהר קוזינקעס מאן

גרייט זיך פאהרען צו איהם קיין פאריז

מיט בערך א האלב יאהר צוריק איז דער לאדזער שניידער ס. אפגעפאהרען קיין פראנקרייך, איבערלאזענדיג דא זיין פאמיליע, א פרוי מיט דריי קינדער.

אמאל האט ס. געפיהרט אין לאדז א גרויסען שניידער ווארשטאט. עס האבען געארבייט ביי איהם איניגע געזעלען, און עס איז געווען פרנסה בשפע. דער לעצטער שווערער קריזיס אין לאדז האט אויך געטראפען ס—ן. ער איז געבליבען אהן ארבייט. נישט וועלענדיג אויפעסען די לעצטע פאר גילדען, האט ער בעשלאסען צו פאהרען קיין פראנקרייך, און ווען ער וועט זיך דארט איינארדנען, וועט ער צו זיך אראפנעמען אויך די פאמיליע.

די לעצטע צייטען האט ס. געשריבען צו זיין פרוי טרויעריגע אבער הארציגע בריף. ער האט ציוליסען געטון, אז ער האט זיך נאך נישט איינגעארדנעט, אז בכלל זעהט ער נישט פאר צו מאכען דא קיין גליקען. גלייכצייטיג האט ער דערציילט וועגען זיין בענקשאפט צו די ליבע קינדערלעך, און פערזיכערט, אז ווי נאר ער וועט זיין אויף א שטיקעל דרך, וועט ער קודם כל אהינעמען צו זיך די פרוי מיט די קינדער. שפעטער אביסעל האט די פרוי אנגעהויבען צו בעקומען גאנץ זעלטען בריף. און די בריף זענען געווען אזעלכע קאלטע, ווי פון יוצא ווענען.

די פרוי האט געפיהלט, אז דא איז עפעס נישט אין ארדנונג, אז מיט איהר מאן האט געמוזט עפעס פאסירען. היות ווי זי האט קרובים אין פאריז, האט זי געבעטען זיי צו דערגעהן די סבה פון איהר מאן'ס געווארען אזוי קאלט. די קרובים האבען גענומען נאכפרעגען, וואוהין ס. געהט, און וואספארע קרייז ער פערברענגט. זיי האבען אבער קיין שום פערדעכטיגעס נישט בעמערקט. איין זאך איז אבער געווען פערדעכטיג — וואס ס. בעקומט לעצטענס צופיל בריף פון לאדז, און ער שרייבט אויך אזוי אפט בריף. זיי האבען אפגעהיט ווען פאסט. און איינמאל, ווען ער איז נישט געווען אין דערהיים, האבען זיי איבערגעלאפט זיינס א בריף.

דא איז קלאר געווארען דער סוד. דער בריף איז געווען פון א לאדזער קוזינקע זיינער, א ווייבעל, וואס איז א מאמע פון איניגע קינדער. אויך איהר מאן איז א שניידער, און די מאטעריעלע לאגע זייער איז דוקא א גוטע.

דאס דאזיגע ווייבעל שרייבט צו איהר קוזין אין פאריז, אז זי ערווארט שוין די מינוט, ווען זי וועט זיין מיט איהם צוזאמען. אז אהן איהם האט איהר לעבען קיין ווערט נישט... אז זי קען ווייטער נישט דערטראגען דעם גהינום, וואס זי האט ביי איהר מאן. מיט איין ווארט: א הנמער, פלאם-פייערדיגער ליבעס-בריף.

זעהענדיג מיט וואס דאס שמעקט, האבען די קרובים גלייך מודיע געווען וועגען דעם דער פרוי ס. אין לאדז און גלייכצייטיג האבען זיי געשיקט איבערלאפען פסדר די בריף, וואס זענען געקומען צו ס'ן. כמעט יעדען טאג איז געקומען א ליבעס-בריוועלע פון דער לאדזער קוזינקע, איינס פלאמיגער פון צווייטען.

וואס אין הארצען פון פרוי ס. האט זיך אפגעטון, ווען זי איז דערגאנגען די דאזיגע געשיכטע, איז זיך לייכט פארצושטעלען. איהר לייבליכע קוזינקע, וועלכע פלעגט אלע טאג מיט איהר פערברענגען צוזאמען, א מאמע פון קינדער, זאל וועלען אוועקרויבען ביי איהר דעם מאן און ביי איהרע קינדער דעם טאטען..

זי האט תחילת געוואלט מאכען אנ'עפענטליכען סקאנדאל און שרייבען צום מאן, אז זי ווייס וועגען אלעס. אבער, זי האט זיך מיישב געווען און בעשלאסען דערוויל צו מאכען א שווינג, רא-

געגען איהר קוזין, דעם מאן פון דעם ראמאנטישען ווייבעל, האט זי אלץ דערציילט יענער האט זיין פרוי אויפגעשפילט די אמת'ע חתונה, אבער זי האט זיך געמאכט אזוי תמ'עוואטע און אומשולדיג, אז דער מאן האט איהר געגלויבט, אז זי איז באמת נאט די נשמה שולדיג.

דערוויל האט זי נישט אויפגעהערט צו שרייבען צו איהר חיים-געליבטען קוזין — נאטירליך, שוין אויף א צווייטען אדרעס — אז ער זאל איהר שיקען געלד אויף הוצאות, אויב נישט וועט זי זיך א מעשה אנטון. און דער קוזין האט איהר געשיקט געלד. צו זיין פרוי און קינדער האט ער בעוואוסט אמאל אנצושרייבען א קלאג'דיגע בריוועלע, און צו דער קוזינקע האט ער געשיקט געלד, אמאמאל טויזענד פראנק א צווייט מאל און אפילו א דריט מאל.

די פערצווייפעלטע פרוי ס. זוכט איצט אלע מיטלען צו קומען קיין פאריז איידער עס וועט אהינקומען די קוזינקע, ווייל זי ווייס, אז אלץ איז אפהענגיג פון דעם, ווער עס וועט אנקומען קיין פאריז פריהער..

אכטונג, האנדעלס-אנגעשטעלטע!

דער אלגעמיינער פראפעסיאנעלער פעראיין פון האנדעלס- און ביורא-אנגעשטעלטע אין פוילען, אפטיילונג לאדז, האט זיך איבערגעצויגען אין אייגענעם לאקאל נארוטאוויטשא 50 קווער-אפיצינע 1-טער שטאק. דאס ביורא איז טעטיג חוץ זונטאג פון 6—10 אוונד.

די טעלעגראמע (ערצעהלונג)

פון ב. בוטעי

פון פראנצויזישען א. עדעלשטיין

(ענדע)

לוסיל איז אוועקגעפאהרען מיט איהר מאן צו פיהרען די באלעבאטישקייט אין זייער זומער וואוינונג, ווי זי פלעגט עס פון יעדען זומער. אבער דאס, וואס עס איז פאר איהר עדיי יאהר געווען א פאך רוה און א פארגעניגען, איז היינטיגס יאהר געווען שווער, לאנגווייליג, אהן אינטערעס. אלבערט איז איהר אויף קיין מינוט נישט ארויס פון זינען. זי האט אין געדאנק אונאויסגעזעצט געהערט צו איהם צו אלבערט'ן. זי האט זיך געמוזט שטארק איינהאלטען מיט די פאר בריוולאך, וואס זי האט קוים געהאט א געלעגענהייט איהם צו שרייבען, און וועגען קורצען בריף פון איהם האט גאר קיין רייד נישט געקאנט זיין.

וואכען פערגייען. דאס פיינליכע בענקעניש פון די ערשטע טעג האט אביסעל נאכגעלאזט, און געווארען מילדער. לוסיל האט א טראכט געטאן, אז עס איז איז שוין געקומען די צייט, וואס זי האט אלבערט'ן געגעבען די ערלויבניש צו שיקען די טעלעגראמע. זי האט זיך געשראקען, מאמער וועט ער אויף אן אמת'ן זיך בענוצען מיט דער ערלויבניש.. זי האט אבער אין דערזעלבער צייט אויך געהאפט, אז די טעלעגראמע וועט אנקומען... יעדען נייעם טאג האט זי אנגעהויבען מיט'ן געדאנק, אז היינט וועט אפשר אנקומען די טעלעגראמע, וואס וועט זי רופען שנעל קיין פאריז. זי האט זיך געשראקען פאר אלבערט'ס גלייכגילטיגקייט. עס איז נישט אנגעשטאנען איהר זעלבסטליבע פון א פרוי, אז א מאן זאל זיך ווארפען מיט איהר. זי האט שוין אפילו זיך פארגעשטעלט דעם סקאנדאל, וואס זי וועט מאכען ביי איהר צוריקקומען קיין פאריז, און טאקע ביי איהם אין צימער, ווא זיי האבען אזוי לאנג און אזוי היים זיך געליבט, און אפשר הערט זי נישט פון איהם צוליב זיין אינדערקייט, ווייל ער וויל זי נישט שטעלען אין געפאהר? דערווייל אבער האט זי זיך געפיהלט אומרוהיג, דערשלאגען, און נישט געוואוסט, צי זאל זי זיך ביינזערען, אדער נאך אלץ הענקען..

און א פריהמארגען, אנהויב סעפטעמבער, איז די טעלעגראמע, ענדליך, אנגעקומען. זי האט זי געעפענט מיט א ציטערדיגע האנט און איבערגעלייענט:

„די מאדאם איז קראנק. פערלאנגט, איהר זאלט גלייך קומען. קאראלינע".

אנ'אויפגערעגטע איז זי צוגעגאנגען צום מאן און איהם דערלאנגט די טעלעגראמע. ער האט זי איבערגעלייענט און געזאגט:

— אט האסטו דיר! מוזט עס טאקע פאהרען?

— אך, עדמאנד, וואס רעדסטו, מיין מאמע.

— יא, איך ווייס עס. די אלטע האט אויסגעקליבען די ריכטיגע צייט צו ווערען קראנק. נישט אנדערש. אז זי האט עס געטון נאר מיר אויף צו להכעיס!

— דאס איז דאס ערשטע מאל, וואס זי רופט מיך ארויס דורך א טעלעגראמע...

— אבער מארגען קומען דאך צו אונז געסט.. הער מיך אויס, מיין טייערע, דו קאנסט נישט פאהרען פריהער ווי איבערמארגען. דו מוזט זיין דא, ווען די געסט וועלען קומען. אויב דו ווילסט שיק איהר א טעלעגראמע...

— ס'איז נישט נויטיג. מיין מאמע ווייסט, אז איך וועל קומען אזוי שנעל ווי איך וועל נאר קאנען גוט. איך וועל פאהרען איבערמארגען.

און פאר זיך האט זי געטראכט אזוי: „אלבערט האט זיך נישט געאיילט מיר צו טעלעגראפירען, וועל איך זיך נישט איילען. ער מעג ווארטען נאך א טאג".

און צוויי טעג ארום, נאך א רייזע, וואס האט איהר דערמאלט אויסגעזעהען לענגער ווי אלעמאל, האט זי אנגעקלונגען ביי אלבערט'ס טיר. איין גרויס געפיהל, דאס גליק צו טרעפען זיך ווידער מיט אלבערט'ן, האט זי אינגאנצען בעהערשט.

די טיר האט זיך געעפענט: פאר איהר איז געשטאנען אלבערט אין די פיזשאמע, וואס זי האט אזוי גוט געקענט. ער איז, אנ'איבעראשטער, אפגעטראטען אויף צוריק און אויסגערופען:

— די נאך!

ער האט אויסגעזעהען צו זיין אזוי צומישט, אז זי האט נישט געוואוסט וואס צו טראכטען.

— נו, יא, — האט זי געזאגט, — איך האב דערהאלטען דיין טעלעגראמע

— וואס פאר א טעלעגראמע?... איך האב דאך נישט... איך האב.

— וואס הייסט, דו האסט מיך גאר נישט ערווארטעט?...

ער איז געשטאנען פאר איהר א צוטומעלטער, אן איבערגעשראקענער און האט נישט ארויסגעוויזען די מינדסטע פרייד, וואס זי איז געקומען. דער עסק איז איהר געווארען פערדעכטיג. זי איז אריין צו איהם אין צימער. דאס קליינע טישל איז געווען געדעקט... פונקט ווי פאר איהר.. ס'איז איהר אבער געווען גענוג א קוק טון אויף אלבערט'ן צו פערשטעהן, אז עס איז נישט געווען פאר איהר.

— אזוי, אזוי... דו ערווארטעסט א פרוי? — האט לוסיל ארויסגעמורמעלט.

ער איז געווען אזוי צומיטעלט און האט, ווייזט אויס, זיך אזוי נישראקען, אז אט אט וועט די אנדערע פרוי אריינקומען, אז ער האט אפילו נישט געוואגט צו זאגען איהר א ליגען.

— איך וואלט דיר ערקלערען... — האט ער אנגעהויבען.

אבער לוסיל איז איהם גלייך אריינגעפאלען אין די רייד:

— דו וועסט מיך מעהר קיינמאל נישט זעהען, — האט זי אויסגעשריגען.

זי האט זיך געלאזט האסטיג געהען צו דער טיר, אלבערט נאך איהר. אבער די טיר, וועלכע איז נישט געווען פערשלאסען, האט אין דעמזעלבען מאמענט זיך געעפענט. עס איז אריינגעקומען א גאר יונג מיידעל מיט אויסגעפוצטע ברעמען, שרייענדיג אנגעפארבטע באקען און פייערדיג רויטע ליפען ווען זי האט דערזעהען פאר זיך לוסיל, האט זי געמאכט א זויערע מינע און ארויסגעזאגט מיט פארשניטענע ליפעלע:

— זאג נאר מיר, מיין טייערער פריינד, האסט עס טאקע געמוזט היינט קומען, ווען דו האסט דא אנ'אנדער פיינעלע?

אבער לוסיל איז שוין דעמאלט געווען אין דרויסען. אין טימען פון איהר גאנצען כעס, צארן און אויפרעגונג האט איהר דורכגעבליצט קאפ דער געדאנק: „אויב ער האט מיר נישט געשיקט די טעלעגראמע, האט עס טאקע געמוזט זיין קאראלינע, און מיין מאמע הייסט עס, איז טאקע אויף אנ'אמת קראנק".

זי האט זיך געלאזט גלייך לויפען צו דער מאמען. זי האט באמת געטראפען די אלטע פרוי קראנק צו בעט. די מאמע האט אויפגענומען לוסיל'ן מיט א בייזען בליק און א גאנצען שטראם בייזערע רייד:

— אזוי האסטו זיך עס צוגעאיילט צו קומען? איך וואלט פאר דער צייט דא געקאנט זעהר פֿיין אוועקשטארבען... מיין געזונט, ווייזט אויס, ארט דיך נאר ווייניג.. פון דיר האב איך דאס נישט ערווארט... אט אזוי דאנקסטו עס מיר אט פאר אלץ, וואס איך האב פאר דיר געטון?... דיין ליבהארציגער מאן האט דיר אודאי נישט געלאזט פאהרען! איך וועל איהם דערפאר אמאל אפצאהלען!..

—:0:—

ווער דארף זיך היי-יאהר שטעלן צו די מיליטער-איבונגען

(ב) געלטונג ווענט אונטער דער שטאט פונאנדערגעקלעבט געווארען אפיציעלע פעראָרדנונגען וועגען מיליטער - איבונגען.

פאלגענדע רעזערוויסטען דארפען זיך הי-יאהר שטעלען אין פ.ק.או.

פון יאהר 1906 אלע אונטער-אפיצי-רען פון לופט-פלאט, באלאן און פער-בינדונגס - מיליטער, אײַנבעגרעלדונגע און רעזערוויסטען.

יאהרגאנג 1905 אונטער-אפיצירען פון לופט-פלאט און באלאנען.

יאהרגאנג 1902 אלע אונטער אפי-צירען מוט'ן אויסנאהם פון די, וואס געהערען צום לופט-פלאט און באלאנען

יאהרגאנג 1904 אלע אונטער-אפיצי-רען און אײַנבעגרעלדונגע, אלע רעזער-וויסטען וואס געהערען צו דער פיעכא-טע, פערבינדונגס - מיליטער און קרונגס-פלאט.

יאהרגאנג 1901 אונטער-אפיצירען פון לופט-פלאט, באלאנען און פערבינ-דונגס - מיליטער.

יאהרגאנג 1899 אלע אונטער-אפיצי-רען א חוץ די, וואס געהערען צום מא-באר און קרונגס-פלאט.

א חוץ דעם דארפען זיך מעלדען אלע אונטער-אפיצירען, ד. ה. אונטער-אפיצירען, אײַנבעגרײלדעג און רעזער-וויסטען, וועלכע האבען זיך געדארפט שטעלען פאר-א-יאהרען, און צוליב גע-וויסע סבות פאר-איאהרען נים געגאנגען צו די איבונגען.

מ'דארף זיך שטעלען און פאלגענדע טערמינען: רעזערוויסטען פון פיעכא-טע, טאנקען, האוואלעריע, געפאנצער-טע אויטאמאבילען, אינזשענעראנטור און זשאנדארמעריע דארפען זיך מעלדען אין די טעג פון 13, 14 און 16 אוי-גוסט.

אלע רעזערוויסטען פון בינדונגס-
אלע רעזערוויסטען פון פערבינדונגס-
וויסע סבות אראיאהרען נישט געגאנגען

אלע אונטער-אפיצירען פון ארטילער-יע און אויך די אײַנבעגרעלדונגע פון 1904 (פון ארטילעריע) דארפען זיך מעל-דען דעם 5, 6 און 9 אויגוסט

אלע אונטער-אפיצירען פון פעלד-ארטילעריע, שווערע און שווערסטע און די אײַנבעגרעלדונגע פון 1904 דארפען זיך מעלדען דעם 11, 12 און 13 אוי-גוסט.

די רעזערוויסטען וואס וואוינען אין שטח פון צווייטען, דריטען, פונפטען, אכטען, נײַנטען און 11 קאמיסאריאט דארפען זיך מעלדען 8 אזייגער פריה אין פ.ק.או. I נײַע טארגאווע 18.

די, וואס וואוינען אין שטח פון די קאמיסאריאטען 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14 דארפען זיך מעלדען אין פ. ק. או. II בײַ ראג יעזשעווסקא און קאנסטאנטינער אלע רעזערוויסטען מו-זען מיט זיך מיטברענגען די מיליטער-ביכלעך און אלע דאקומענטען א חוץ דעם א לעפעל, א מעסער און א גאפעל.

די, וואס האבען שוין בעקומען „קאר-טא פאוואלאניעס" דארפען זיך שוין נישט מעלדען אין פ. ק. או נאר גלײַך פאהרען אויפ'ן בעשטימטען ארט.

בעפרײַט פון מעלדען זיך אין פ.ק.או. זענען: דעפוטאטען, אזעלכע, וואס זע-נען אויסגעשלאסען פון מיליטער-דינסט, גײַסטליכע, די וואס האבען שוין דורכ-געמאכט 14 וואכען איבונגען אלס רע-זערוויסטען, די וואס האבען בלויע מאביליזאציע - קארטען, סטודענטען, וואס בעקומען מיליטער - סטיפענדיעס, פאליציי און די אלע, וואס האבען שוין הײַ-יאהר בעקומען „אדראטשעניעס" אויף איבעריאהר.

לאדזער קרעדיטארע-פעראיין
אנגעקלאגט די פויזנער אינדוסטריעלער באנק

(—) דעם 30. יולי האבען די אדווא-קאטען ד"ר גורונסקי און הימאוואסקי אין פויזען און נאמען פון פעראיין פון די קרעדיטארען פאר שוץ פון האנדעל און אינדוסטריע אין לאדז, דערלאנגט צום פראקוראר פון קרייז - געריכט אין פויזען א אנקלאגע געגען פערוואלטונג און דירעקציע פון דער „אינדוסטריעלער באנק" אין פויזען פאר עובר זײַן אויפ'ן פאראג 246 פון שטראף קאדעקס.

די „אינדוסטריעלער באנק" און פויזן האט דעם 25/2 ד.י. בעקומען אפגעלעגט די צאהלונגען און נאר פאר די 3 חדשים האט זי ארײַנגעטראגען א בוטע וועגען אנ'אויסגלײַך מיט די בעל-חובות, פער-לאנגענדיג 70 פראצ. אויסצוצאהלען אין משך פון 2 יאהר. דאס געריכט איז נאכגעקומען די בוטע וועגען אויסגלײַך, אבער ביז איצט איז ער נאך נישט דורכגעפיהרט געווארען.

די באנק האט געהאט א אפטײַלונג אין לאדז אויף פיעטריקאווער 17, וואס איז ערשט נישט לאנג צוריק ליקוי-דירט געווארען. די דאזיגע אפטײַ-לונג האט צווישען אנדערען אויך ערלע-דיגט אונקאסא, נעמענדיג א פערהעלט-ניסמעסיג קלײַנע פראוויזיע און א דאנק דעם האט זי געהאט פיל קליענטען פון צווישען קלײַנע סוחרים און אינדוס-טריעלער.

בעת די באנק האט אפגעשטעלט איהרע צאהלונגען האבען איהרע בעלי-חובות און א צאהל פון 60 פערזאן זיך געוואנדעט צום קרעדיטארען פער-איין און לאדז, וועלכער האט זיך פער-נומען מיט'ן שוץ פון די אינקאסא-קרעדי-טארען און זיך געוואנדעט צו דער באנק וועגען בעפרידיגונג זייערע אויפ'ן מא-טעריאל וואס אדוו. גורונסקי האט צו-געשיקט צו דער באנק, האט די לעצטע געענטפערט מיט א אפזאג.

צוליב דעם האבען די הונגע קרעדי-טארען בעשלאסען אנצונעמען ענערגי-שע שריט און אנגעקלאגט די פערוואל-טונג פון דער פויזנער באנק און גע-ריכט.

אונאפהענגיג דערפון האבען די אדווא-קאטען גורונסקי און הימאוואסקי ארויס געשטעלט א צוויל-תביעה צו דער באנק און נאמען פון אײַנעם פון די קרעדיטארען.

דעם דאזיגען פראצעס רעכענט דער לאדזער קרעדיטארען פעראיין און פאל אויב די באנק וועט זיך אונטשפארען און נישט ערלעדיגען די חובות, צו פיהרען דורך אלע געריכטס - אינסטאנ-צען, כדי ערגרײַכן אויפ'ן סמך פון פסק-דין פון העכסטען געריכט פעסטשטעלען די רעכט פון די אינקאסא-קרעדי-טארען און אזוי ארום בעשטימען די פליכטען פון די באנק צו זײַערע קרעדי-טארען און פאל פון אפשטעלען די צאהלונגען.

שרעקליכער פארפאל מיט א זעלנער אין זגערזש
די רעדער פון צוג האבען איהם אפגעשניטען ביידע פים

(§) אויף דער באהן-סטאציע אין נעכטען האלב 3 בײַנאכט פארגעקומען א שרעקליכער פארפאל מיט א זעל-נער. דורך זגערזש איז דורכגעפאהרען א צוג מיט זעלנער פון 5. אילאנער פולק. אין א געוויסען מאמענט האט דער אולאנער מעדאר פיאטעשענקא געוואלט אריבערגעהן פון איין וואגאן אין צווייטען, דערבײַ האט ער זיך אויס-געגליטשט א פוס און אראפגעפאלען אויף די שינעס. די רעדער פון'ם צוג האבען איהם אפגעשניטען בײדע פים האלב 6 אינדערפריה איז דער אולא-נער געשטארבען.

שטורמישע פערזו. זיצונג אין צענטער. סוחרים-פעראיין (פעטריק. 10)
וועגען 1 פראצ. אומזאץ-שטייער פאר הורט-סוחרים, וועלכע פיהרען נישט קיין ביכער

דאנערשטאג איז אין צענטראלער סוחרים פעראיין פארגעקומען אונטער דעם פארזיץ פון פ־זעס רעד. ע. האמ-בורסקי א שטורמישע פערזו. זיצונג אין צוזאמענהאנג מיט דער נײַער שטייער-גזרה, אז הורט - סוחרים, וועל-כע פיהרען נישט קיין האנדעלס-ביכער מוזען צאהלען 2½ פראצ. אומזאץ-שטייער. נישט קוקענדיג אויף די אונ-אויפהערליכע אינטערווענציעס און דעלע-גאציעס צום פרעזעס פון דער הויפט אוזבא - סקארבאווא. און צום מיניס-טעריום אין ווארשא, איז ביז יעצט נישט געלונגען די גזרה אפצושאפען.

געהמענדיג אין אכט, וואס די נײַע גזרה בעדראהט די עקזיסטענץ פון הונ-דערטער סוחרים, האט די פערזאמלונג בעשלאסען צוזאמענצורופען אויף דינ-סטאג דעם 5/8 אין פעראיין „לאקאל אנ'אלגעמײנע מיטגלידער - קאנפערענץ, וואו עס וועט אנגענומען ווערען א שטע-לונג פון יודישען סוחר'טום אין דער אנגעוועהמאנטער פראגע

אויף דער זעלבער זיצונג זענען אויס-געוועהלט געווארען אלס פערשטעהער פון צענטראל'ען סוחרים פעראיין אין די דעלעגאציע בײַ די יודישע גמינע די: ה"ה: י. ל. מארגוליעס, מוירוצי ביא-לער און נ. קאדאצינסקי.

——=0§0=——

טעאטער און קונסט

א. סאמבערגס אויפטריטן אין „פילהארמאניע"

דער ערשטער אויפטריט פון בע-קאנטען ארטיסט סאמבערג און יודי-שען טעאטער אין „פילהארמאניע", איז געלונגען גלאנצענד מיט א גרויסען און פער-דינטען ערפאלג. סאמבערג קען גוט די בוהנע און קען דאס פובליקום. עס איז בכן קיין חידוש נישט, וואס אויך דאס פובליקום האט זיך גלײַך דערקענט אויף זײַן ארטיסטישער קראפט און אוהם הארציג אויפגענומען, אפלאדי-רענדיג שטורמיש און ווארים.

„שיילאק"-אויפיהרונג בײַ די „ווילנער"

ווי עס איז געווען צו ערווארטען, איז די פרעמאנ'דיגע פרעמיערע פון „שײַ-לאק" בײַ די „ווילנער" אראפ מיט א גרויסען ערפאלג. די „ווילנער" האבען אונז געגעבען א „שײַלאק" אין א נײַ ליכט, אין א נאציאנאל - יודישער אויפ-פאסונג. און דעריבער איז די געשטאלט „שײַלאק", קרעאירט דורך דעם פויל-בעגאבטען וויסליץ ארויסגעקומען אזוי פערלאפענדיג און מיטרײַסענדיג.

דאס פובליקום האט ווי געהעריג רעאגירט אויף דעם רדאזיגער אונטערנעה-מונגער אויפיהרונג און בעשאנקען די ארטיסטען מיט שטורמישע אפלאדיס-מענטען.

ביבליאגראפישע נאטיצען

„מנורת המאור"
פון רבי ישראל אבן אל-נאקאווא,
ערשט ערשינען פון אנ'אלטען מאנוסקריפט

דאס ספר „מנורת המאור", א מוסר ספר, וואס איז צוזאמענגעשטעלט פון מאמרי חז"ל פון ש"ס און פערשידענע מדרשים, איז שוין זײַט עטליכע הונ-דערט יאהר פערשפרייט בכל תפוצות ישראל. דער מחבר דערפון איז, ווי עס איז אנגענומען, דער גאון ר' יצחק אבוהם פון קאסטוליען (פארטוגאל), גע-בוירען אין יאהר 1433 און געשטארבען אין יאהר 1493

זײַט א לאנגער צײַט איז בײַ אונזע-רע היסטאריקער ענטשטאנען א ספק, אויב דאס דערמאנטע ספר האט באמת פערפאסט ר' יצחק אבוהם. דער גאון רבי חיים יוסף דוד אזולאי איז אויך און דעם מסופק (שם הגדולים). דאך טאר צוגיך זאגט ארוים זײַן השערה, או א חוץ דעם דערמאנטען רבי יצחק אבוהם האט און שפאניען מיט הונדערט יאהר פריהער געלעבט נאך א גאון מיט דעמזעלבינגען נאמען; און ער איז דאס געווען דער מחבר פון ספר „מנורת המאור". די דאזיגע השערה האבען טאג לע שפעטערדיגע היסטאריקער אנגענו-מען פאר א טאט-זאך, כאטש און קיין שום ספר פון יענער צײַט ווערט פון דעם ערשטען רבי יצחק אבוהם גאר נישט גערעדט.

אבער מיט א קורצער צײַט צוריק האט דער בעקאנטער רב, דאקטאר ע. ג. ענגעלאו פון ניו-יארק, ארויסגעגעבען א ספר „מנורת המאור", וואס שטאמט פון אנ'אלטען כתב-יד, וואס געפינט זיך אין דער באדלעיאן-ביבליאטעק און אקספארד און זײַן מחבר איז: רבי ישראל בן יוסף אלנאקאווא, וועלכער איז און יאהר 1369 פערברענט געווא-רען און טאלעדא (שפאניען) לויט א משפט פון דער אינקוויזיציע.

דער דאזיגער כתב-יד, דער אײַנציגער כתב-יד פון ספר „מנורת המאור", וואס איז פארהאן אויף דער וועלט, פון וועל-כען די געבילדעטע וועלט האט שוין פון לאנג געוואוסט, האלט 600 זײַטען און איז אײַנגעטיילט און 20 חלקים. דער-ווײַל איז ערשינען בלויז די הקדמה מיט דעם ערשטען חלק פון דעם גרויסען ווערק און דעם חלק ווערט אויסשליס-ליך גערעדט פון ענין צדקה. דאס איז א פראכט-אויסגאבע מיט א הקדמה, א מבא און בעמערקונגען פון דערמאנטען רב ד"ר ע. ג. ענגעלאו און דער ענגלי-שער שפראך.

דאקטאר ענגעלאו ערקלערט און זײַן אײַנלײַטונג, אז די דערמאנטע השערה פון דאקטאר צונץ האט נישט קיין יסוד און דער אמת'ער מחבר פון ספר „מנורת המאור", איז רבי ישראל בן יוסף אבן אלאקאווא, וועלכער האט גע-לעבט מיט הונדערט יאהר פריהער פון רבי יצחק אבוהם, ווי ס'איז בעצײַכענט אויף דעם דערמאנטען כתב-יד, וואס געפינט זיך אין דער באדלעיאן-ביבליא-טעק און אקספארד, און דאס דאזיגע כתב-יד האט געדינט אלס מקור צו דעם „מנורת המאור", וואס איז שוין לאנג פערשפרייט בכל תפוצות ישראל.

דעם געהרטען רב דריענגעלאו קומט א דאנק דערפאר, וואס ער האט ארײַנגע-ברענגט דאס דאזיגע ספר אינ'ם אוצר פון אונזער ליטעראטור. מען דארף איהם אויך ווינשען, ס'זאל איהם אזוי אויך געלונגען בנוגע די אנדערע 19 חלוקים

פ. ז. גליקסמאן

עטליכע געניצטע
שלאף-צימער
ביליג צו פערקויפען.
„Hotel Polonia"

לעזט און אבאנירט
דאס
„לאדזער טאגעבלאט"

מזל-טוב
א הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר אונזער ליבען פריינד יצחק ישראל מיט זײַן ליבע פרוי חוה צו דער פערלאבונג פון זייער טאכטער פאלא מיט ה' יחיאל וואלפאוויטש.
יוסף וועלניארוש און פרוי

לויהן-ארבייט
ווערט גענומען פאר שטרייך-גארן-שפינעריי, צווירנעריי, רייסעריי וועבעריי (ענגלישע און קארדשטוהל) מיט זעמטליכע פאכמענישע עצות אויפ'ן ארט
Kwaśner & Lindenfeld,
Karola str. 11 telef. 121-42

לעזט און אבאנירט
דאס
„לאדזער טאגעבלאט"

Dr. Różaner
נארוטאוויטשא 9
צוריקגעקומען

Dr.
E. Friedenberg
Choroby kobiece położnictwo
powrócił.
przyjmuje od 5—6 Nawrot 7, tel. 168-84

פערקויפטע נשמות
שפאנענדער ראמאן

קורצער אינהאלט פון די ביז-איצטיגע קאפיטלען

צוליב דעם שטארקען אינטערעס, וואס אונזער ראמאן האט ארויס-גערופען, גיבען מיר איבער א קורצען אינהאלט פון די ביז-איצטיגע קאפיטלען.

אין הויף פון פראנצויזישען קעניג לודוויג דעם זעכצעהנטען ווערט ארויסגערופען דער יונגער שטענער יובילער-ארבייטער ברייטשייד, צו פער-שליסען אין אנ'אײַזערנע מאסקע עפּעס א הויכגעשטעלטען פערזאן פול מיט צארן און פערביטערונג געגען אזעלכע שענדליכע מעשים, איז ברייטשייד געצוואונגען צו טון זײַן ארבייט. אנ'פערשיטערטער קעהרט ער זיך צוריק א היים, און דערצעהלט זײַן כלה, האנא לעבלאנק, וועלכע איז א טאכטער פון מייסטער, בײַ וועלכען ער איז בעשעפטיגט, וואס פאר אנ'ארבייט ער האט געמאכט. דער מייסטער לעבלאנק איז געגען דעם, אז ברייטשייד זאל הייראטען זײַן טאכטער. אײַנמאל גיט ברייטשייד א בעשיידען גאלדען רינגעל זײַן געליבטע, בילד-שענע האנא. דער מייסטער לעבלאנק דערזעהט דאס און אין אנ'אויפגערעגטען טאן בעשולדיגט ער ברייטשייד'ן, אז ער האט גע'גנב'עט בײַ איהם גאלד בעת דער ארבייט און דערפון געמאכט א רינגעל, און כדי פון איהם פטור צו ווערען, געהט ער און מעלדעט דער פאליציי. אין די צײַטען פון לודוויג דעם זעכצעהנטען איז מען פאר גנבה בעשטראפט געווארען ביז צעהן יאהר זײַן ארעסטירט אין דער בעריהמ-טער באסטיליע. ברייטשייד ענטלויפט.

אזוי ווי אין קעניגליכען הויף וויל מען בעהאלטען דעם סוד פון דער אײַזערנער מאסקע, וואס איז אויסגעארבייט געווארען בײַם הויף יובילער לעבלאנק, ווערט דער הויף-יובילער ערמארדעט אויף א געהיימ-ניספולען אופן דורך דעם קריגס-אגענטען, מיט וועלכע עס פיהרט אן דער קאמענדאנט גערמאן. דער חשד אין בעגעהן דעם מארד פאלט אויף ברייט-שייד'ן און אויף אלע גאסען און דערפער פון פראנקרייך ווערט אויס-געהאנגען מודעות מיט א צוזאג פון א גרויסער בעלוינונג פאר ברייט-שייד'ס קאפ. ברייטשייד האט זיך נישט וואו צו בעהאלטען. ער לײַדעט הונגער און נויט און פאלט ארײַן צו א באנדע רויבער, וואס ווילען איהם דער-הרג'ענען, ווייל ער האט זיך צופעליג צוגעהערט צו זייערע סודות, אדער פאדערען פון איהם, ער זאל צושטעהן צו זייער באנדע. ברייטשייד וויל קיין רויבער נישט ווערען. נאכדעם, ווי דער יובילער הערט דער'הרג'עט, כאפען דעם קעניג'ס אגענטען זײַן טאכטער, די בילד-שענע האנא לעבלאנק, ברייט-שייד'ס כלה, און פערשלעפען זי אין קעניגס-הארעם, כדי צו מאכען אויס איהר א מעטרעסע. אז ברייטשייד איבערצײַגט זיך, אז דאס איז אמת, ווערט ער אויפגעציטערט און ער נעמט אן דעם פארשלאג צו ווערען א רויבער. דערבײַ שווערט ער צו נעמען נקמה אן דעם קעניג'ס מענשען צוליב זײַן געליבטע האנא.

אין דעם קעניגליכען הארעם געפינט זיך מאדאם ניגאן, וועלכע איז איצט שוין אלט. זי, וועלכע איז פערנארט געווארען דורך דעם קעניג'ס אגענטען, איז פון צרות געווארען האלב משוגע און קיינער קוקט זיך נישט אום אויף איהר. זי קריגט רחמנות אויף האנא'ן און העלפט איהר ענטלויפען.

ברייטשייד, וועלכען מען האט געפינען אלס אונטערגעווארפען קינד, אײַנגעהילט אין א טיכעל מיט אנ'אדעל-הערב, דערהאוסט זיך, אז מיט זײַן געבורט איז פערהאן א סוד. דערווייל רודערט ער אויף גאנץ פראנקרייך מיט זײַנע דרייסטע אנפאלען. ער ווערט דער אנפיהרער פון דער באנדע, און בעת ער בעהאלט זיך אײַנמאל אויס אין שלאס פון גראף בראזשעלאן, דער-זעהט ער העגגען א הערב, וואס האט זיך אויך געפינען אויף דעם טיכעל, אין וועלכען ער איז געווארען אונטערגעווארפען אלס קינד. ער פאדערט אנ'ערקלערונג. דער גראף בראזשעלאן וויל איהם נישט געבען. ער ענטלויפט, אבער ער ווערט ארומגערינגעלט מיט א טייל פון זײַן באנדע דורך א שטאר-קע אפטיילונג מיליטער.

בײַם ערמארדעטען הויף-יובילער האט אויך געארבייט אלס געזעל דער רויטער פויל, וועלכער ליבט זיך אן געגענזײַטיגקייט אין האנא'ן. ער איז אין כעס אויף זײַן ריוואל ברייטשייד און בעת מ'האט בעשולדיגט בריי-טשייד'ן אין גנבה, האט ער פאלש עדות געזאגט געגען איהם. דער רויטער פויל פיהרט א טאפעלט לעבען. בײַנאכט איז ער א רויבער. ער טרעפט זיך דערויף אין די אונטערערדישע הײַלען, אין די קאטאקומבען, מיט בריי-טשייד'ס באנדע און ער ווערט צוקלאפט און ענטלויפט קוים מיט'ן לעבען, ער ארגאניזירט א נײַע שײַקע און זוכט האנא'ן, כדי צו שטילען זײַן תאווה צו איהר.

דער קעניג איז שטארק אין כעס, וואס מ'האט איהם צוגענומען הא-נא'ן. זײַן געליבטע, די מאדאם פאמפאדור, העצט איהם אויף נעגען דער פירשטין לאמבאלא, וועמענס שונא זי איז. זי פועל'ט אויס, אז דער קעניג זאל זי פערטרײַבען פון הויף. די פירשטין לאמבאלא שטילט איהר נקמה דער-מיט, וואס זי ווערט א געהיימע שותפ'טע פון ברייטשייד, וועלכען זי גיט איבער, ווער פון די הויף-מענשען פערמאגט א סך געלד. זי בעקומט אויך א טייל פון רויב און ליבט זיך אהן ערפאלג אין ברייטשייד'ן. אויך אײַנע פון די רויבער, א פרוי סאני, איז פערליבט אין ברייטשייד'ן וועמענס לע-גענדאריש-דרייסטע איבערפאלען זענען דאס טאג-געשפרעך פון גאנץ פאריז.

(114 פארטזעצונג)

דער איין-אויגיגער האט א פינטעל געטהון מיט'ן אויג, אבער סאוועט האט עס נישט בעמערקט.

— עס איז נישט אמת, — האט דער רויבער א גע-שריי געטהון מכלומרשט אין כעס. דאס איז א שענדליכער בלבול. דו ווייסט דאך אמבעסטען, אז מיך זוכט שוין די פאליציי שוין פון לאנג.

—אבער בייזער זיך נישט אזוי שנעל,— האט סאוועט איהם בערוהיגט, — איך ווייס גאנץ גוט, אז דו ביזט א כיטרער יונג און דו קענסט אונז א סך נוצען ברענגען.

א טריומפישמייכעל האט זיך בעוויזען אויף די לי-פען פון איינ-אויגיגען פערשוין.

— זאג מיר, איז דאס דיין געליבטע, וואס האט דיך בעהאנדעלט ווען דו ביזט קראנק געווען ? — האט סא-ווע ווייטער געצויגען, — הא... זי איז... זעהר נישט קיין שעהנע !

פאקטיש איז דעם איינ-אויגיגענ'ס מיידעל נישט גע-ווען קיין שעהנע. דער שטייפער מאנטעל. וואס זי האט געטראגען. האט פערשטעלט די ליניעס פון איהר קערפער. זי האט נאך געקענט זיין זעהר א יונגע. א שווארצער פלאסטער האט פערשטעלט איהר רעכט אויג. דאס פנים איז געווען א טונקעלס, און אין עטליכע ערטער צודרא-פעט. די בויגעוודיגקייט פון קערפער האט עדות געזאגט, אז זי מוז זיין זעהר א געשיקטע.

— דאס איז זיכער א ציגיינערין ? — האט סאוועט א פרעג געטהון, אפמעסטענדיג זי פון קאפ ביז פוס.

— אזוי איז עס, — יא, — האט דער רויבער גע-ענטפערט.

אויב אזוי, טא האלט זי נאר פאר דיר — האט סא-ווע א שמייכעל געטהון. — קיינער וועט דיר אזא מציאה נישט אוועקנעמען, קיינער וועט נישט זיין אייפערזיכטיג. די טונקעלע אויגען פון מיידעל האבען א פינקעל געטהון. און ווייטער געהאלטען געבויגען דעם קאפ.

— ווי הייסט זי ?

— דאס איז מיין טערעזע !

— נו גוט, אלזא וועסטו בלייבען מיט איהר ביי אונז, זוך דיר אויס עפעס א ווינקעל, עס איז דא גענוג. ארט.

— און וואו איז אונזער פיהרער ברייטשייד? — האט דער איינאויגיגער א פרעג געטהון'

— ער געפינט זיך אין וועג נאך נייע רויבען. ער דארף קומען אין עטליכע טעג ארום, איבריגענס איז קיינ-מאל נישט זיכער ווען מען קומט צוריק.

די אומבעקאנטע פרוי האט א ציטער געטון פון דער אומהיימליכער בשורה. סאוועט האט עס אבער נישט בע-מערקט, ווייל ער איז געשטאנען צו איהר אויסגעדרעהט. דער איינאויגיגער איז געבליבען שטעהן א ווילע נישט דעצידירט, די פרוי האט איהם עפעס איינגערוימט אין אויער.

— מיר וועלען ווארטען, מיר האבען צייט. — די עטליכע ווערטער האט מען געקענט הערען, דאס דאזיגע פארעל האט זיך אפגעזונדערט אין א אפגעלעגען ווינקעל.

— א, קאצען-אויג, — האבען זיך געהערט אויסרו-פען פון אלע זייטען. — דאס איז אודאי זיין פרישע גע-ליבטע, — מענש איינער, וואס פאר א געשמאק דו האסט, דאס איז דאך א אלטע מכשפה, דאס איז זיכער דיין באבע?

אזעלכע און עהנליכע בעמערקונגען האבען זיך גע-טראגען פון אלע זייטען, דער רויבער האט זיך אבער וועניג איבערגענומען דערמיט. ער האט בלויז אפגעענט-פערט אויף די אלע אבשפאטונגען מיט וויצען און גלעכטערס.

דער איין-אויגיגער האט פערפיהרט א שמועס מים זיינעם א אלטען בעקאנטען, וועמען ער האט דערצעהלט, אז ער איז לעצטענס זעהר קראנק געווען. אין א מינוט ארום האט זיך דאס מאדנע פארעל געפינען אין א ווינקעל, נע-בען א פעלז, אויף וועלכען עס איז געוועזן אויסגעשפרייט א וואלענע קאלדרע. גישט ווייט פון פעלז האט זיך געפו-נען א קארידאר, וואס האט געפיהרט אין דער טיפעניש פון די קאטאקומבען.

— נו ענדליך וועגען מיר אויפ'ן ארט, האט דער מיט'ן קאצען-אויג א זאג געטהון צו זיין פריינדין. — דא איז פארהאן פלאץ אויף צוויי געלעגערס און וואטענע קאלדרעס זענען אויך פארהאנען. שפייז וועט אויך געפו-נען אויף א געוויסע צייט. און אויב עס וועט אויספעהלען וועלען מיר בעקומען נייע זאפאסען פון די רויבער.

די טונקעל-ברוינע פרוי האט א שאקעל געטהון מיט'ן קאפ, — גענומען פארברייטען א געלעגער און צולייגט די וואטענע קאלדרעס אויף דער ערד.

— נו. אזוי וועט עס גוט זיין? — האט דער איינ-ציגער געפרעגט מיט הכנעה.

— יא, איך בין זעהר צופרידען, — האט זי געענט-פערט מיט א ווייכער קלינגענדיגער שטים. — איך וואלט געקענט רעדען מיט א גראבער שטים — האט זי ווייטער געזאגט — אבער דאס איז געגצליך איבריג, דא וועט אונז קיינער נישט נאכשפיאנירען:

— דאס שפיל, וואס מיר האבען אנגעהויבען, איז אייביג געפעהרליך.

— איך וועל עס געווינען. און יעצט זאל זיין שטיל, איך וויל מעהר נישט הערען דערפון. דו האסט שוין, זעה איך, פערגעסען, וואס פארע בעלוינונג עס ערווארט דיך.

— אך, איך טהו דאס אלעס, וואס דו פערלאנגסט פון מיר. — האט דער איינאויגיגער געענטפערט מיט הכנעה.

די ציגיינערין האט טראקטירט איהר פריינד ווי א שקלאף.

— אלזא, וועט ברייטשייד, ערשט שפעטער קומען.- האט ער ווידער גענומען רעדען.

(פארטזעצונג קומט)

דאס היינטיגע ירושלים

(ענדע פון זייט 5).

געטראָפען, אַז אין תל-אביב איז אַראָפּ געקומען אַ בערימטער חסידישער רבי פון פּוילען און אויף די גאַסען האָבען זיך גענומען בײַווײַזען ירושלים'ער און צפת'ער חסידישע יונגעלײַט מיט לאַנגע אויסגעצויגענע בגדים'ער, מיט לאַנגע אויסגעצוואָגענע פאות און לאַנגע שמאָלע כאַלאַטען. — זענען די תל-אביב'ער שול-קינדער אַרויסגעלאָפען קוקען אויף זיי, ווי אויף חידושים. און די ירושלים'ער גאַסען שפּאַצירען די זעלבע יונגעלײַט גאַנץ היימיש און גאַנץ געמיטליך. שטייען זיך אין זייערע לאַנגע שלאַנקע קאַפּאָטעס צווישען גרויסע פּעטע אַראַבער און דאַרע ענגלישע סאָל דאַטען מיט אַזאַ רוהיגען בּירגערליכען פּערגעניגען. אַז איהר בעוואונדערט זיי און זייט זיי כמעט מקנא.

ווארום איהר אַליין געהט אום די ענגע שטעג איבער די גאַסען פון ירושלים מיט אַ צערודערטען געמיט. נאָך דער תל-אביב'ער פרייער קלאָרער היימישער לוסטיגקייט, פאַלט איהר דאָ פּלוצים אַרייַן אין אַ קלעם פון טונקעלע דרייענדיגע געפיהלען. שוין אין דעם ערשטען צאַרטען ירושלים'ער בעגעגענען רייסט אויך איבער דעם זיסען-פרוהמאָר געענדיגען שלאָף אַ קאַפּעראַווער גע-קלאַנג פון קלויסטער-גלאָקען — די גע-טע פרומע מעטאַלענע מוזיק פאַר דעם גוי'אישען אויער, און די ביזע, שרעקענ-דיגע טענער פאַר אונזערע ווייטע אָנגע-שראָקענע קינדער - יאָהרען. איהר ווייסט גאַנץ וואויל, אַז ס'איז נישט שוין נישט פלוג אַזוי צו טראַכ-טען. וואָס געהען אייך אָן קויסטער'ס און צוואַנציגסטען יאָהרהונדערט?... נאָר פונדעסטוועגען, אַז איהר געהט אַרום און דרייסט בעטראַכטען ירו-שלים צום ערשטען מאָל בײַם ליכטיגען

שיין פון פרוהמאָרגען, און אין איהר דערזעהט, ווי אויף די ליכטיגע נביא-שע בערג שפּיגלען זיך אין הימעל פּ-עמדע זיילונגע דעכער און בלויצען גענען דער זון פרעמדע געטליכע סימבאָלען, פון שווערען געשמידעטען גאָלד, — בעפאַלט אייך אַ שווערער אומעט. ערשט דאָ בעגרייפט איהר, אַז ירושלים, דער איינציגער ליכט-טורם פאַר אונזערע טאָ-געס און זיידעס אין משך פון פינס-טערע דורות, דער לעצטער נעסט פאַר אונזער היימלאָזען געמיט, דאָס לעצט-געגאַרטע ווינקעלע פאַר אונזער נאַקעטער וואַגלענדיגער נשמה, — איז אויף אונ-בינג פערלאָפט, ברייטאַל אָקופּירט פון דער גרויסער פרעמדער תקיפער וועלט... ערשט דאָ בעגרייפט איהר אונגאַנצען דעם ביזען מוטחילוגען ווין פון גלות: אַלע זאַטע, אַלע גוט-בעזאָרגטע. אַלע איבערגעפּרעסענע מיט עושר און מיט כבוד און זייערע ברייטע רייכע היימען — זענען בעפאַלען אונזער איינציגע אָרי-מע צומערוגע ירושה, אונזער איינציג שטראַהלענדיג פינטעלע אויף גאָט'ס ברייטער ערד, און האָבען עס צעריסען אויף שטיקער, און האָבען עס צעכאַפּט שטראַהלענווייז, יעדער אונזער אַ שטיק פאַר זיך, יעדער אונזער אַ שטראַהל פאַר זיך, און אייך האָט מען דערלויבט מיט'ן הסכם פון דער גאַנצער וועלט, מיט'ן „גענאָד פון די פעלקער", זיך אַרומדרעהען ווי אַ פרעמדער צווישען פערלאָפטע שטיקער, זיך צוטוליען צו אַ ווינקעלע ווינקעל און וויינען הינטויש, גיסען טרערען, טרויסטלאָזע טרעהרען פון אַ פערוואַגלטער היימלאָזען הונט... אייך — דעם בע'גנב'עטען און בע'גזל'טען פרינץ פון דער דאָזיגער אָרי-מער ירושה, ביי וועמען מען האָט אוועק גענומען נישט נאָר דאָס שטיקעל ערד,

גאָר אויך אַ שטיקעל פון דער געטליכ-קייט, וואָס די דאָזיגע ערד האָט אוים-געפּרוכטערט פון זיך, און אויך די בעס-טע שטיקער פון אונזערע נביאים, און אויך די צאַרטסטע לידער פון אונזערע תהילים-זינגער, און אַפילו צו אונזערע ליבליכע אבות האָט מען זיך צוגע-שאַרט, — געוואָרען מיט זיי גאָר נאָ-דענטע מחותנים, — און עד היום האָט זיך נאָך נישט געפּאָנען דער, וואָס זאָל מאַכען דאָס גרויסע געלעכטער איבער דער דאָזיגער קאָמישער וועלט - גע-שיכטע!.

און איהר געהט אום איבער די נאָ-מען פון ירושלים מיט אַ צערודערטען געמיט. ירושלים צערודערט אייך מיט איהרע פערבאָרגענע הייליגע ווינקלען, געהייליגט דורך אונזערע ליבליכע ברי-דער, און וועמעס נאָמען מען האָט אויף אייך הונדערטער יאָהרען געגאָסען און מען גוסט ביז צום הייַנטיגען טאָג מייכען מיט רשעות און בייזע אכזריות; מיט איהרע צעהויצטע אַראַבער, וואָס

שפּאַרן זיך מחנות-ווייז דורך אַלע אירע ווינקלען טויערן צו פייערן דעם יום-טוב פון אונזער „נבי מ'סח" (משה רבינו), און וועמעס נאָמען זיי שרעקען אונזערע קינדער מיט פּאָגראָמען; מיט איהרע מויזענטער הייליגע טעגער, פאַרשטעהער פון הונדערטער הייליגע סעקטעס, וואָס וואַרפען אויף אייך פערבייגעהענדיג פרעמדע, קאַלטע, וואָכענדיגע בליקען, ווי אויף עפּעס אַנ'אָנגשיקעניש; — ווארום זיי אַלע שפּאַצירען דאָ אום, ווי ביי זייער מאַטע: אין ווייַנגאָרטען, וו. פּעסט - בעשטעמטע יורשים אויף דער דאָזיגער הייליגער ערד, און גע-שיצט איז יעדער איינער פון זיי דורך דער פיזישער מאַכט פון זיין פאָלק, נאָר איהר אַליין זייט דער איינציגער שלים-מזל'דיגער יורש, וואָס זיין חלק ירושה האָט קיינער נישט בעשטעטיגט, און געשיצט זייט איהר נאָר דורך דעם „געוויסען פון דער וועלט", דורך דעם „גענאָד פון די פעלקער" — זעהר און זעהר אַ שוואַכע מאַכט...

דעם נאַטשאַלניק'ס קינות

(ענדע פון זייט 5)

זיי אָבער אויף דעם אויך נישט איינגע-רען, דערפאַר, ווייל עפּעס פעהלען איהם די מנהגים פון אַנ'איבערגעקעהרטען יוד.

יום טוב קומט סעמקע אַרייַן צום דאַווגען אין בית מדרש, און נאָכ'ן עם ווי ער שטעהט אַ ווילע ביי דער טיר, מאַכט ער אַ זעלנערישען זשעסט צוריק און געהט אַוועק. יום כפור איז ער גאָר געקומען אויף אַ ווילע צו כל נדרי און איז באַלד אַוועק מאַכען די סעודה.

דעם שטאַרקסטען רושם מאַכט אויף סעמקען תשעה באב. דאָס זיצען אויף דער ערד, די טונקעלקייט אין בית המדרש, די לעכטלעך ביי די קינות, דער איכה ניגון, דער איינגעגאַרטענער מרוי-ער בכלל

דאָס ערשטע יאָהר איז סעמקע געקו-מען נאָר צו די בייַנאַכטיגע קינות, ער איז אָבער געשטאַנען ביי דער טיר, ווי אַ זעלנער, ביז מען האָט דאָס גאַנצע דאַווען געענדיגט.

דאָס צווייטע יאָהר איז ער שוין גע-קומען תשעה באב אין דער פריה אויף; דער גאַנצער עולם זאָגט קינות, בעת סעמקען שטעהר פערטראַכט און קוקט ערגיץ אין דער ווייטקייט — דער שמש טוט פּלוצלינג אַ קלאַפּ אין טיש — שאַט! זאָל זיין שטיל! מורנו הרב רפה נעהט זאָגען „עשרה הרוגי מלוכות"...

מיט אַ טרויעריגער שטימע הויבט אָן דער גרייז גרויער אַלטמשקער: ארזי הלבנון אדירי התורה... דמם נשפך. הנס

קדושי הרוגי מלכות עשרה..

די שטימע ווערט ביי דעם מרא דא-תרא צוטערוג, קלאָגעדיג: ועל אלה אני בוכיה ועיני נגרה...

אַ אונבעשרייבליכע שטימונג שאַפט זיך. עס הערען זיך שוין יללות ביי די מתפּללים. די קניה איז ביי דעם אַלטוי-משקען שוין אונגאַנצען נאַס פון טרעה-רען. ער זאָגט ווייטער:

מאַליו חביאו את רבי עקיבא עוקר הרים.. וסרקו את בשרו במסרק של ברזל — יצתה נשמתו באחד — ובת קול אמרה:

אשריך, רבי עקיבא, גופך טהור...

די יללות רערגרייכען שוין עד לשמים — סעמקע האַלט זיך נישט איין און

לויפט צו צום שמש: „סלושאי, מאַשקאַ, דאי מניע קינה! לאַמשו פּאַפּלאַקאַטי" (הער נאָר, מאַשקאַ, גיב מיר אַ קינה איך וויל זיך אויסוויינען) דער שמש דערשרעקט זיך, אָבער אַז דער נאַטשאַלניק הייסט, מוז מען פאָלגען.

אָנגעלעגט איפ'ן אָרעם שפּאַרט זיך סעמקע צו מיט דעם פּנים אָן דער חזנ-טערשטער וואַנט פון בעלעמער און צוויינט זיך אַזוי משוגעדיג, אַזוי שוין דערהאַפט, אַז דעם גאַנצען עולם נעהמט אָן אַ פחד. שטאַרק איבערגעשראָקען פערענדיגט דער עולם וואָס שנעלער די קינות און געהט זיך באַלד פונאַנדער, איבערלאָזענדיג אין בית מדרש סעמקען אַליין.

ווען דער עולם האָט זיך גענומען קלייבען צו מנחה, איז ערשט סעמקע אַוועק פון בית מדרש, און זעצענדיג זיך רייַ-טענדיג אויף דעם „סמאַנאָוואָים" פערד, וואָס איז די גאַנצע צייט געווען צוגעבונ-דען צו אַ בוים, איז ער פערשוואונדען געוואָרען.

אַ פּאָר טעג האָט מען גאָר נישט גע-הערט פון סעמקען. ביז עס קומט אָן מיט אַמאָל אַ רייטער, אַ שליח פון וואַ-כאָבע, מיט אַ פּאַקעט און וועלכען עס ווערט געזאָגט פאָלגענדעס:

„היות, ווי דער טרייער זעלנער סעמ-קע סאַמוניק איז בענאַנגען זעלבסטמאָרד דורך אַ רעוואָלווער שאָס, בעפעהלט זיין בלאַגאָראָדיע דער כאַזאַנאָוואָי פּריס-טאַוו, מען זאָל סעמקען אַלס אַ יוד און איינציקעל פון אַ ניקאָלאַיעווסקען סאָל-דאַט מקבר זיין אויפ'ן יודישען בית עולם"

א. הירשיו

8-טונג!
דאָס
לאָדזשער
טאַגעבלאַט
בעקומט מען טעגליך 6 אַ זייגער פריה
אין אַלע פּאַהז-קיאָסקען
„רוך"
(„Ruch")

היינט און טעגליך! ▲ אַ אויסערגעוועהנליכער פּראָגראַם! ▲ גרויסע פּאַראַדע פון די פילם-סטאַרס — א.ג.
אין הויפּט - ראָל דער קעניג פון הומאָר
Buster Keaton
דער מענש וואס דרעהט
אַכטונג! דער אוויביגער פילם איז געוויזען געוואָרען אין וואַרשאַ, בערלין און אין אַנדערע הויפּט-שטעט צו עטליכע וואָכען אָהן איבעררייס אין אַ פּאָר קינאָס גלייכצייטיג. די דירעקציעס האָבען בעשטימט ספּעציעלע פּרעמיעס פאַר די צושויער, וועלכע זעהענדיג דעם דאָזיגען פילם, האָבען זיך געקענט איינהאַלטען פון לאַכען. אָנפאַנג אין וואָכען טעג 5.30, נאָכמיטאָג שבת, זונטאָג און חגאות 2 אַ זייגער נאָכמיטאָג — אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' סטעפּאַנסקי.
קינא
ZACHĘTA
זגערזשער 26

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פאַר וועגערישע הויט-קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער
קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָלאָגישע און נערוועז-קראַנקהייטען.
קוואַרץ לאַמפּ-עלעקטרישער היל-קאַבינעט-מאַסמעטיס
טעגליך פון 8 אַ זייגער פריה ביז 9 אָוונט
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג
בעזונדער וואַרטע צימער פאַר פרויען
וויזיט 3 זלאָטעס

זומער-קאָלאָניע „בית-יעקב"
אין סטרוזשעוו ביי ווישניאָווע-גוראַ
מיר מאַכען בעקאַנט, אַז צום צווייטען סעזאָן זענען נאָך פרייע פּלעצער אין אונזער קאָלאָניע פאַר קינדער פון 7—16 יאָהר.
— פאַר בית-יעקב-שילערינס און בנות-חברות גרויסע הנחות! —
אינפאָרמאַציעס ערטיילט דאָס אגודה-ביוראָ נאַרוטאָוויטשאַ 11 טעל. 127-91. —:— דינסטאָג פ' ואתחנן 5,8 אַ זייגער 4 נאָכמ. קומט פאַר אין דער קאָלאָניע אַ גרויסע מאַסען-פערזאַמלונג מיט דער בעטייליגונג פון אייניגע טאַלאַנטפולע רעדנער. מיר בעטען אַלע צו קומען

מעכאַנישע שלאָסעריי און וויסעריי
J. Reder, Łódź
Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)
כ'נעם אָן פערשידענע שלאָסעריי-אַרבייט און אויטאָגענישע שווייסונגען אונטער גאַראַנטיע.
פּריוואַט-וואוינונג גדאַנסקאַ 20. וו. 17.

Nałęczów
דאָס ביליגסטע קור-אָרט אין פּוילען. קלימאַטישע סטאַציע, 317 מעטער איבער'ן ים-פלאַך. בלאָטע-, אייזען-, גאַז-בעדער, הידראָפּאַטיע, עלעקטראָטעראַפּיע.
3 שעה פון וואַרשא ביז דער סטאַציע נאַלענטשאוו.

Dr. med. J. LUBICZ
Ortopeda
גראַנסקאַ 28, טעל. 188-17
נעמט אָן פון 2.30 ביז 4.30 נאָכמ.

ספּעציעלער כירורגישער פעלדשער
סעלבער
פּאָמאָרסקאַ 14, טעל. 162-83

Dr. med. D. RAWICZ
ספּעציאַליסט פאַר קינדער און אינערליכע קראַנקהייט
צוריקגעקערט און איבערצויגען
קילינסקיעגאָ 49 טעל. 154-36
נעמט אָן פון 3—5 נאָכמ.

Dr. med. H. Lajchter
צאָהן-כירורג
קיפער, דזשאַנסלעס גומען, צינג-קראַנקהייטען א.ד.ג.
זשעלאַזנאַ 9 טעל. 149-66 1 שטאָק פראָנט.
נעמט אָן פון 2,30 נ"מ. ביז 9.30 אָוו.

Dr. Med. E. Reicher
ספּעציאַל ארצט
פאַר הויט האָר און וועגערישע קראַנקהייטען
דיאַטערמיע-בעהאַנדלונג און עלעקטראָ-טעראַפּיע
פּאָלודניאָוואַ 28 טעל. 201-93. נעמט אָן פון 8—9½ פריה און 6—9 אָוונט. זונטאָג פון 9—1 מיטאָג.
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזען

Dr. med. M. Heller
ספּעציאַליסט פאַר הויט- און וועגערישע קראַנקהייט און מענער-שוועכע
נאַווראָט 2, טעל. 179-89
נעמט אָן ביז 10 פריה, און פון 4—8 אָוונט
פאַר פרויען פון 4—5 נאָכמ.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע פרייזען.

Dr. A. Mazur
וואָסכאָדניאַ 65, — טעל. 166-01
נעמט אָן פון 10—2.31.30 און 4—6 און ...

Dr. Wołkowyski
צוריקגעקערט
צעגיעלניאַנאַ 25
טעלעפאָן 126-87
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט און וועגערישע קראַנק-הייטען און מענער-שוועכע. אַלע-אַרט אַנאַליזען
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8—2, און פון 6—9 אָוונד.
בעזונדער „וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

פלעגט די פיס
PEDICURE
S. Łódzki
Traugutta 5 (Krótka) m. 10. tel. 170.37
נעמט אָן פון 11—2 און פון 4—7 אָוו. — געוועזענער אַסיסטענט ביי מיסטער עמאַלען (היינער-אויגען אַנ-שטאַלט אין לאָנדאָן). — ספּעציאַליסט צו בעזייטיגען היינער-אויגען און האָרנהויט, ווי אריינגעוואַקסענע נעגעל אָהנע שמערצען.

Dr. med. H. Różaner
ספּעציאַליסט פון הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען און קינדערלאָזיגקייט
נאַרוטאָוויטשאַ 9, טעל. 128-98
נעהמט אָן פון 8—10; 5—8 אָוונד
אַ ספּעציעלער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

Dr. med. Adam Bender
נאַרוטאָוויטשאַ 30 טעל. 114-75
ספּעצ. אינערליכע און האַרץ-קראַנקהייטען

Wystrzegać się naśladownictw • podobnym brzmieniu

הולך בתומילך בטח, ומעקש דרכיו יודע
גויל אלו רקיעי, קני כל חורש תא:
דיו אלו ימי וכל מי כנישו תא:
דירי ארעא ספרי ורשמי רשו תא:
קענען נישט איבערגעבען דאָס רע-יעלקייט פון דער אַלט-בעוואוסטער
רעכטסקאָנסולענטען-ביוראָ פון ה'
מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17
(זאַכאָדניאַ 52) טעל. 148-79
וואו עס ווערט פּינקטליך ערלעדיגט, ג ע-וויסענהאַפט געשריבען אַלערליי ביטעס: ציווילע, קאַרנע, האַנדלאָווע אַפּעלאַציעס, אַדוואָקאַטיעס, קלאַווזו-לעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, וועגען דירות אין אורזשאָנד ראָזיעמטשי. ווי אויך איבער-זעצונגען אין אַלע שפּראַכען. מיט אַכטונג
ד. מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17

לעזט און אַבאָנירט
דאָס
„לאָדזשער טאַגעבלאַט"

Zaginął
blanko weksel na sumę Zł. 50.— podpisany przez Arona Jankielewicza, Franciszkańska 44. Zwrócić za wynagrodzeniem pod wyżei wspomnianym adr. Niniejszy weksel unieważnia się.

אַנאָנסען אין „לאָדזשער טאַגעבלאַט"
האָבען דעם גרעסטען ערפאָלג

דעמבאָווע
שפּייזעצימער
געברויכטעס, אין גוטען צו-שטאַנד ביליג צו פערקויפען.
קאָנסטאַנטינער-גאַס 42 וו. 8
פראָנט 1-טער שטאָק

לוין-אַרבייט
צום רייסען, שפּינען, צווירנען און וועבען אויף קאָרט שטולען ווערט אָנגענומען.
Bracia Wołkowicz
ul. Sucha 8/10 tel. 209.84

Dr. Justman
צוריקגעקערט
זיעלאָנאַ גאַס 13, טעל. 138-99

וויכטיג פאַר דאַמען!
פאַר נאָר 2.50 זל.
מאַכט איך די עלעגאַנטסטע דאַמען-היטע נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלטעסטע היטע איבער-אַרבייטע איך אויף גענצליך נייַ. געדענקט די אַדרעס:
23 זאַוואַדזקאַ 23
בעמערק.: ביי היטען די לעצטע נייַהייטען אין פּרייַזען ביליגער 50 פּראָצ. ווי איבעראַל. אויספאַרטיגונג
„TOLA"

אַבאָנעמענטס-פּרייז: ...מאָנאַט 20 פראַנק, אין אויסלאַנד ... 1,25 דאָלאַר.

Redaktor-wydawca E. Hamburski

Własność E. i M. Hamburskich w Łodzi Piotrkowska 12.